

+ Припож.
**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**
№ 4 красавік 1953 г.

ЖАНЧЫНЫ ВУЧАЦЦА

На фабрыках і заводах, на будоўлях і ў арцелях, у школах і медыцынскіх установах самааддана працуюць жанчыны горада Гродна. Разам з тым яны настойліва вучацца.

Перад работніцамі шырока адчынены дзверы школ, вячэрняга аддзялення Гродзенскага педагагічнага інстытута, заочных аддзяленняў вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў.

Дачка рабочага комсамолка Надзея Каляда ў 1951 годзе скончыла Мінскі тэхнікум лёгкай прамысловасці. Зараз яна працуе майстрам змены і вучыцца заочно ў Маскоўскім тэхналагічным інстытуце лясной прамысловасці.

400 работніц вучацца ў вячэрніх шко-

лах горада. Больш як паўтары тысячы работніц азалодалі тэхнічнымі ведамі ў гуртках тэхнімуму і стаханаўскіх школах. Многія з іх атрымалі другія і трэція прафесіі, а лепшая штампоўшчыца Мар'я Матвеева вылучана майстрам змены абутковай фабрыкі.

У сетцы партыйнай асветы навучаюцца сотні жанчын. Вучоба дапамагае ім у рабоце на вытворчасці.

Многа дапамагаюць работніцам жонсоветы прамысловых прадпрыемстваў і чыгуначнага вузла. Жонсоветы абутковай фабрыкі (кіраўнік т. Бутакова), скурзавода № 5 (кіраўнік т. Пацкова) падрабязна абследавалі, як вучацца работніцы і дапамаглі ім стварыць нармальныя ўмовы для заняткаў.

А. РАЖКОВА.

На здымках: 1. Слухачы 2-га курса вячэрняга ўніверсітэта марксізма-ленінізма. На прыкладным плане злева — загадчыца лабараторыі скурзавода № 4 Е. Майбарда і ўрач чыгуначнай больніцы Н. Гаўрылава. 2. На ўроку геаграфіі ў 6 «а» класе школы рабочай моладзі № 4 на Гродзенскім тонкасуконным камбінаце. Адказвае ля глобуса ткачыха-стаханаўка ком-

самолка Я. Скавародзіна, злева — выкладчык В. Міхайлава. 3. Студэнты 1-га курса вячэрняга аддзялення Гродзенскага педагагічнага інстытута на лекцыі па рускай мове. На прыкладным плане — комсорг Гродзенскага музычнага педагагічнага вучылішча А. Шуле-рава. 4. Сакратар партыйнай арганізацыі Гродзенскай швейнай фабрыкі У. Замяціна ў комса-

мольскім палігуртку праводзіць заняткі. 5. Інжынер-тэхнолаг Гродзенскай абутковай фабрыкі Н. Заваротная праводзіць тэхнічную вучобу з групай інжынерна-тэхнічных работнікаў па тэме «Рацыянальнае скарыстанне верхняга скуртавару».

Фото М. Мінковіча

ШЧАСЦЕ НАРОДА—ВЫШЭЙ ЗА ЎСЁ

МАЛАДАЯ жанчына просіць прадаўшчыцу:
— Пакажыце мне, калі ласка, касцюмчык, які прыгажэй і лепш. Сёння асабліва хочацца парадаваць сяночка.

— Усіх нас сёння парадавалі, — заўважае пакупніца, што стаіць побач.

— Вельмі парадавалі!

І, зусім незнаёмыя, яны пачынаюць разгаварваць адна другой, якую вялікую выгаду прынясе іх сем'ям новае зніжэнне цэн.

Аб новым зніжэнні цэн у гэты дзень гаварылі ўсюды: на рабоце, сярод прыяцеляў, у сямейным кругу. І хоць людзі гаварылі на розных мовах і па-рознаму выказвалі свае думкі, пачуццё было адно — велізарная гордасць за сваю вялікую сацыялістычную Радзіму.

Мы ўжо прывычаліся да таго, што кожную вясну, васьм ужо колькі год падрад, паслядоўна зніжаюцца цэны на прадметы першай неабходнасці. Новае зніжэнне цэн — шостае па ліку — з'яўляецца буйнейшым за пасляваенныя гады. У выніку яго насельніцтва нашай краіны атрымае не менш 53 мільярдаў рублёў выгады. А што гэта значыць практычна? Гэта значыць, што нашы дзеці будуць харчавацца яшчэ лепш, што дзяўчаты нашы будуць адзеты яшчэ прыгажэй, што жыццё ўсіх савецкіх людзей стане яшчэ веселей і прыгажэй.

Чалавек — гэта гучыць горда! — пісаў вялікі пролетарскі пісьменнік Максім Горкі. Мы, савецкія людзі, асабліва адчуваем веліч гэтых слоў.

Азірніся, дарагі чытач, на шырокія прасторы нашай Айчыны. На легендарнай Кахоўцы і шырокай Волзе будуцца магутныя гідрастанцыі, ў пясках Кара-Кумаў, дзе месцамі не ступала нага чалавечая, пракладваецца Туркменскі канал, на Палессі асушаюцца спрадвечныя балоты, у Мінску — сталіцы нашай рэспублікі — будуцца дабrotныя дамы, у сёлах узводзяцца электрастанцыі. У кожным кутку нашага вялікага Савецкага Саюза — краіне дружбы і брацтва народаў — ідзе велізарнае стваральнае, мірнае будаўніцтва. І ўсё гэта робіцца для нас — савецкіх людзей, для нашага добрабыту, для нашага шчасця.

Тры чвэрці нацыянальнага прыбытку дзяржавы ідуць у нашай краіне на пакрыццё асабістых матэрыяльных і культурных патрэбнасцей насельніцтва. Вось чаму мы ведаем, што чым багацей становіцца наша краіна, чым больш выпрацоўвае наша прамысловасць машын, вугалю, сталі, мунуфактуры, абутку, чым больш сельская гаспадарка дае краіне прадуктаў харчавання і сыравіны для прамысловасці, тым лепш становіцца наша жыццё.

Мы добра ведаем, што нястомныя клопаты аб простым чалавеку магчымы толькі ў краіне сацыялізма. Іх няма і не можа быць ні ў адной капіталістычнай краіне.

У цэнтры ўвагі заправіл лагера імперыялізма, узначальваемага Злучанымі Штатамі Амерыкі, стаіць падрыхтоўка да новай вайны, шалёная гонка ўзбраенняў. Жыццёвы ўзровень у капіталістычных краінах катастрофічна падае. Тут з кожным днём пагаршаецца і без таго цяжкое становішча працоўных мас — і адной з прычын гэтага з'яўляецца няспынае павышэнне цэн на прадметы першай неабходнасці. У Амерыцы цэны на прадукты харчавання ўзраслі к канцу мінулага года ў параўнанні з даваенным часам у 2,3 раза. Цэны на

ялавічыну і цяляціну ў канцы мінулага года перавышалі даваенныя больш як у тры разы, на рыбу — у тры з паловай раза. Мільёны амерыканскіх рабочых не маюць магчымасці харчавацца мясам. Сухі боб — вось мяса для беднякоў ЗША. Рост дарагоўлі, беспрацоўе асуджаюць на галечу і тібенне працоўны народ капіталістычных краін.

Як страшна надрываецца сэрца маці, калі ў доме няма хлеба, няма бульбы, няма самага неабходнага, каб выратаваць ад галоднай смерці сваіх дзяцей. А колькі такіх маці ў капіталістычных і каланіяльных краінах! У гэты самы час жонкі багачоў трацяць мільёны грошай на самыя дзівосныя капрызы. Не толькі сябе, але і сваіх пакаёвых сабак упрыгожваюць яны брыльянтамі.

Новае зніжэнне дзяржаўных рознічных цэн на харчовыя і прамысловыя тавары з'яўляецца яркім сведчаннем карэнных пераваг сацыялізма перад капіталізмам. Яно служыць для народа ўсяго свету натхняючым прыкладам, падбадзёрвае барацьбітоў за новае жыццё. Яно яшчэ і яшчэ раз гаворыць працоўным капіталістычных краін: вось чаго дабіваецца чалавек, калі ён з'яўляецца гаспадаром свайго лёсу.

Савецкія людзі гораха дзякуюць любімай Комуністычнай партыі і роднаму Савецкаму ўраду за нястомныя вялікія клопаты. Гэтая падзяка страсна і гораха была выказана на шматлюдных мітынгх і сходах у сувязі з пастановай партыі і ўрада аб новым зніжэнні цэн. Страсна і гораха выяўляецца яна ў імкненні савецкіх людзей працаваць сёння лепш, чым учора.

У нашай рэспубліцы, як і па ўсёй краіне, шырыцца сацыялістычнае спаборніцтва за дастойную сустрэчу міжнароднага свята працоўных — Першага мая. На перадмайскую стаханаўскую вахту паўсямесна становяцца калектывы фабрык і заводаў. Яны бяруць на сябе павышаныя сацыялістычныя абавязацельствы.

Гродзенскі тонкасуконны камбінат паспяхова выканаў план першага квартала і даў краіне звыш плана 10 тысяч метраў сукна. На два дні раней калектыв рашыў завяршыць красавіцкую праграму.

Павышаныя абавязацельствы ўзяў на сябе калектыв мінскіх трактаразаводцаў. Токары аўтаматычнага цэха тт. Зарубіна, Іванова выконваюць па дзве — дзве з паловай нормы. Добра працуе ўся змена гэтых стаханавак, якую ўзначальвае малады майстар Тамара Нікольнікава.

Вялікі вытворчы ўздым пануе ў гэтыя дні ў калгасах і саўгасах рэспублікі. Працаўнікі сацыялістычнай сельскай гаспадаркі імкнуцца хутка і высокакасна правесці веснавую сяўбу і гэтым закласці аснову высокага ўраджаю. У гэтым спаборніцтве асабліва роля належыць механізатарам, сярод якіх няма ла жанчын, бо наша сельская гаспадарка ўсё больш і больш аснашчаецца перадавой тэхнікай.

Няхай-жа яшчэ ярчэй разгараюцца агні сацыялістычнага спаборніцтва, яшчэ настойлівей разгорнецца барацьба за паспяховае выкананне пятага пяцігадовага плана.

Жанчыны Савецкай Беларусі! Самаадданай працай яшчэ больш уславім нашу любімую Радзіму, наблізім светлы дзень кунізму!

ВЯЛІКАЕ АДЗІНСТВА

15 САКАВІКА, у чацверты раз, сабраліся дэпутаты Вярхоўнага Савета Саюза ССР на сесію. Залу паседжанняў Крэмлёўскага палаца напоўнілі пасланцы народа — прадстаўнікі ўсіх рэспублік нашай неабсяжнай Радзімы.

Ідучы ў Крэмль па Краснай плошчы, дэпутаты спыняліся перад маўзалеям, дзе побач з дарагім імем — ЛЕНІН — высечана другое дарагое імя — СТАЛІН... Упершыню вышэйшы орган дзяржаўнай улады сабраўся без правадыра народаў, без таварыша Сталіна. З якім захапленнем, любоўю і адданасцю сустракалі мы заўсёды паяўленне ў прэзідыуме дарагога Іосіфа Вісарыёнавіча. І вось яго няма...

Цяжкое гора ахапіла ўсіх. Не чуваць звычайных радасных воклічаў пры сустрэчах: ва ўсіх сканцэнтраваныя, суровыя твары. Совецкі народ з цяжкім болей перажывае адыход з жыцця незабыўнага таварыша Сталіна. У дні ўсенароднай жалобы працоўныя нашай Радзімы пакляліся яшчэ цясней згуртавацца вакол Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі Савецкага Саюза, вакол свайго Урада.

Мы, дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, бурнай авацыяй сустрэлі паяўленне кіраўнікоў Комуністычнай партыі і Савецкага Урада — Г. М. Маленкова, Л. П. Берыя, В. М. Молатава, К. Е. Варашылава, Н. С. Хрушчова, Н. А. Булганіна, Л. М. Кагановіча, А. І. Мікаяна, М. З. Сабурава, М. Г. Пярвухіна і другіх.

У маўчанні, поўным глыбокага жалю, усталі дэпутаты і госці, каб ушанаваць светлую памяць вялікага Сталіна.

Заслухаўшы паведамленне аб смерці прэзідэнта Чэхаславацкай рэспублікі, вернага друга Савецкага Саюза — Клементы Готвальда, дэпутаты і госці таксама ўшанавалі яго памяць уставаннем. Разам з народамі Чэхаславакіі працоўныя нашай Радзімы глыбока перажываюць гэтую ўтрату. Сесія прыняла Зварот да Нацыянальнага Сходу Чэхаславацкай рэспублікі.

У абстаноўцы выключнага адзінадушша, бязмежнага давер'я да кіраўнікоў партыі і ўрада праходзіла работа чацвертай сесіі.

Сесія з ухваленнем сустрэла прапанову Н. С. Хрушчова аб выбранні на пост Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Клімента Ефрэмавіча Варашылава.

— Наша партыя, увесь савецкі народ, — сказаў тав. Хрушчоў, — ведаюць таварыша Клімента Ефрэмавіча Варашылава як вернага вучня вялікага Леніна і саратніка вялікага Сталіна, як нястомнага барацьбіта за справу нашай Комуністычнай партыі, за перамогу кунізма ў нашай краіне.

Мы ўсе ўпэўнены, што таварыш Клімент Ефрэмавіч Варашылаў з чэсцю будзе выконваць абавязкі Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР на карысць савецкага народа.

З такім-жа адзінадушшам дэпутаты і госці сустрэлі прапанову Л. П. Берыя аб назначэнні Старшынёй Савета Міністраў СССР Георгія Максіміліянавіча Маленкова.

— Наша партыя, рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя, усе народы Савецкага Саюза, — гаварыў Л. П. Берыя, — добра ведаюць і глыбока паважаюць таварыша Маленкова, як таленавітага вучня Леніна, вернага саратніка Сталіна.

З глыбокай увагай слухалі мы прамову тав. Г. М. Маленкова і з бязмежным давер'ем сустрэлі прадстаўлены ім састаў Урада. Сесія адзінагалосна зацвердзіла першымі намеснікамі Старшыні Савета Міністраў Саюза ССР Лаўрэнція Паўлавіча Берыя, Вячаслава Міхайлавіча Молатава, Нікалая Александравіча Бул-

ганіна, Лазара Майсеевіча Кагановіча, намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР Анастаса Іванавіча Мікаяна.

Усе дэпутаты цёпла віталі новы састаў Урада.

У нашай краіне, краіне пераможшага соцыялізма, усе мерапрыемствы партыі і ўрада заўсёды накіраваны на далейшы рост народнай гаспадаркі, на яшчэ большае палепшанне культурнага і матэрыяльнага добрабыту народа. Вось чаму сесія з такім адзінадушшам прыняла выключнай важнасці Закон аб узбудаванні міністэрстваў, аб аб'яднанні ў адных міністэрствах родственных галін народнай гаспадаркі. Гэта неабходна для далейшага палепшання кіраўніцтва дзяржаўнай і гаспадарчай дзейнасцю, для больш паспяховага развіцця нашай гаспадаркі і культуры. Гэтыя важныя мерапрыемствы наспелі даўно. Таварыш Маленкоў сказаў, што «яны ўжо працяглы час, пры жыцці таварыша Сталіна, разам з ім выношваліся ў нашай партыі і ва Урадзе».

Якую сілу і ўпэўненасць адчулі мы, дэпутаты, у словах тав. Маленкова, калі ён гаварыў аб непахіснасці палітыкі Комуністычнай партыі і Савецкага Урада ў знешніх і ўнутраных справах!

Савецкі Урад будзе і надалей умацоўваць непарушны саюз рабочага класа і калгаснага сялянства, брацкую дружбу паміж народамі нашай краіны, умацоўваць абарону нашай Радзімы, няўхільна клапаціцца аб палепшанні матэрыяльнага і культурнага ўзроўню працоўных.

Слухаючы тав. Маленкова, мы ясна адчулі ўсю веліч і хараство нашай Радзімы, яе магутны росквіт, пераможны поступ нашага народа да кунізма, да той мары, да якой спрадвечу імкнуліся лепшыя розумы чалавецтва.

Бурнымі воплескамі адказалі дэпутаты на заяву Старшыні Савета Міністраў Саюза ССР аб тым, што Савецкі Урад будзе нязменна праводзіць палітыку захавання і ўмацавання міру, тую палітыку, якую ўрад краіны Саветаў абвясціў перад усім светам у сваім першым гістарычным дэкрэце аб міры.

Наша краіна заўсёды паважала інтарэсы ўсіх народаў і заўсёды гатова была супрацоўнічаць з усімі краінамі, развіваць дзелавыя сувязі з імі на аснове ўзаемнага захавання інтарэсаў.

Наша краіна заўсёды праводзіла палітыку цеснага супрацоўніцтва, дружбы і салідарнасці з вялікім кітайскім народам, з усімі народамі краін народнай дэмакратыі.

Наша краіна заўсёды лічыла магчымым эканамічнае супрацоўніцтва і мірнае вырашэнне спрэчных пытанняў з усімі дзяржавамі, у тым ліку і са Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Тав. Маленкоў падкрэсліў, што цяпер няма такога спрэчнага пытання, якое-б не магло быць вырашана мірным шляхам, на аснове ўзаемнай дамоўленасці зацікаўленых краін.

Бурнымі воплескамі сустрэла сесія словы тав. Маленкова: «Дзяржавы, зацікаўленыя ў захаванні міру, могуць быць упэўненыя як цяпер, так і ў будучым, у трывалай мірнай палітыцы Савецкага Саюза». Гэтая заява ўсяляе ў сэрцы ўсіх народаў нашай краіны моцную ўпэўненасць у прадухіленні вайны, натхняе іх на барацьбу за мір.

Працоўныя Савецкага Саюза з вялікім задавальненнем сустрэлі рашэнні чацвертай сесіі Вярхоўнага Савета СССР. Рабочыя і калгаснікі, людзі навукі і мастацтва, савецкія служачыя поўны рашымасці аддаць свае сілы служэнню Радзіме, вялікай справе Леніна — Сталіна.

А. ФЕДАСЮК,

дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

«Вялікая дружба» — габелен, работа гродзенскіх вышывальшчыц пад кіраўніцтвам Б. Любоўч.

Фото К. Якубовіча.

МАСТАЦТВА

У ГРОДЗЕНСКІ Дом народнай творчасці Браніслава Іванаўна Любоўч прыехала вясной 1946 года і адразу занялася стварэннем гуртка мастацкай вышыўкі. У гурток пайшлі работніцы фабрык і заводаў, хатнія гаспадыні, жанчыны-служачыя.

За перыяд з 1946 года Браніслава Іванаўна падрыхтавала каля васьмісот вышывальшчыц, з якіх 48 працуюць самастойна інструктарамі мастацкай вышыўкі.

Першы гурток пры абласным Доме народнай творчасці ўжо даўно ператварыўся ў студыю мастацкай вышыўкі. Зараз рыхтуецца першы выпуск 25 студыйцаў. Яны прадставяць на экзамены дасканалыя творчыя работы. Да экзамена з хваляваннем рыхтуецца і Браніслава Іванаўна. Разам са сваімі вучаніцамі творча расце і яна сама. К 30-годдзю БССР яна паймаўшчы вышыла партрэт вялікага правадыра народаў Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна. Гэты партрэт быў прыпаднесены таварышу Сталіну сярод іншых падарункаў ад беларускага народа.

Потым Б. І. Любоўч вышыла яшчэ адну карціну — вазу руж з надпісам «Роднаму таварышу Сталіну». Яна была прыпаднесена таварышу Сталіну ў дзень святкавання яго 70-годдзя. Гэты твор экспаніруецца зараз у Музеі падарункаў І. В. Сталіну ў Маскве.

Да рэспубліканскай выстаўкі народнай творчасці

пад кіраўніцтвам Б. І. Любоўч створаны новыя калектыўныя творчыя работы: Дзяржаўны герб Саюза ССР, Загады Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна аб вызваленні Мінска і Гродна. У стварэнні гэтых складаных работ прынялі ўдзел 133 вышывальшчыцы — выхаванкі Браніславы Іванаўны.

У апошні час закончана вышыўка габелена «Вялікая дружба» размерам у 5 квадратных метраў. У цэнтры гэтага новага твору — вялікі правадыр і настаўнік працоўных усяго свету Іосіф Вісарыёнавіч Сталін гутарыць з правадыром кітайскага народа Мао Цзэ-дунам. Габелен акаймаваны рускім, кітайскім і беларускім народнымі арнаментамі, якія злучаны Дзяржаўнымі гербамі Саюза ССР і Кітайскай Народнай Рэспублікі. Яны як-бы гавораць аб непарушнай брацкай дружбе Савецкага Саюза і Народнага Кітая. У стварэнні габелена прымала ўдзел 28 лепшых вышывальшчыц горада. Работніцы гродзенскіх фабрык, жанчыны-служачыя, хатнія гаспадыні, выхаванкі дзетдома — усе яны працавалі, не шкадуючы сіл.

Выконваючы са сваімі выхаванцамі цікавыя калектыўныя работы, Б. І. Любоўч прадаўжае індывідуальную творчую работу.

В. НОСАЎ,

дырэктар Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці.

Людзі нашых дзён

КАЛІ прыходзіш у родны дом, чуешся неяк асабліва зручна: усё навокал знаёма, абжыта, прывычна. Вось такое-ж пачуццё ахапляе кожны раз Мар'ю Федзіну, калі яна ўваходзіць у свой аўтаматны цэх. Знатная стаханаўка трактарнага завода цяпер ужо мала памятае, як было тады, калі яна ўпершыню пераступіла парог гэтага гіганцкага прадпрыемства.

З радасным пачуццём прышла Мар'я на работу і ў гэты дзень. За сваім станком яна ўбачыла незнаёмую дзяўчыну. Худзенькая, далікатная, з блакітнымі вачыма і непаслухмянай капой валасоў у светлых завітках, завязаных тонкай істужкай, незнаёмка неяк дзіўна выглядала сярод станкоў і машын.

«Мамкіна дачка» — падумала пра сябе Мар'я, здагадваючыся, што гэта яе новая вучаніца, з якой прыдзецца павазіцца. У размову Мар'я не ўступіла і з паказной дзелавітасцю пачала рыхтавацца да работы.

Незнаёмка таксама не прамовіла слова. Крыху адступіўшы ўбок, яна моўчкі назірала за Мар'яй. Так прайшло некалькі хвілін, і стаханаўка адчула няёмкасць ад таго, што халаднавата абышлася з новенькай, і яшчэ ад дапытлівага позірку сур'ёзных вачэй, які, як часам здараецца, адчуваеш на сабе.

— Вы не да мяне выпадкова? — спытала Мар'я, каб нешта сказаць.

— Да вас. Але не выпадкова: прышла вучыцца, — паследаваў адказ, і стаханаўка зразумела, што ашукалася ў ацэнцы выгляду дзяўчыны.

... Неўзабаве паміж дзяўчатамі пачаліся тыя адносіны, калі людзі могуць гаварыць аб усім. Нейк Мар'я прызналася:

— Спачатку ты мне не спадабалася. Думала: «мамкіна дачка».

— Я таксама, Маша, уяўляла цябе іншай. Калі я ўпершыню прышла ў цэх і на Дошцы гонару ўбачыла твой партрэт, на якім мастак паказаў цябе такой сур'ёзнай, дзелавой, нават баялася з табой сустрэцца. А потым — бачыш, паладзілі.

Мар'я задумалася. Яе субяседніца ўсклікнула:

— Але мастак усё-ж правільна намаляваў цябе. Глянь, якая ты зараз!

— Мастакі малююць стаханаўцаў заўсёды чамусьці сярдзітымі, з напружаным позіркам вачэй. Уяўляю, як ты будзеш выглядаць на малюнку, з істужкай у валасах!

— Ну, мяне і маляваць не прыдзецца.

— Чаму?

— Баюся, што з мяне не выйдзе стаханаўкі.

Мар'я зноў пасур'ёзнела:

— А я бачу, што выйдзе. Хватку маеш. Папрацуеш крыху, захопішся духам спаборніцтва і...

— Пра спаборніцтва гаворыцца шмат, але я не магу зразумець, як да гэтага людзі прыходзяць. Возьмем цябе. Выпрацавала ты месячнае заданне на 250 процантаў...

— У наступным месяцы за трыста буду змагацца!

— Я разумею, што гэта патрэбна, высокародна, але... Раптам у мяне не будзе такога пачуцця?

Мар'я ад душы рассмяялася, хацела прарэчыць, але сяброўка з запалам спыніла:

— Не, пачакай, Маша. Гэта вельмі важнае пытанне: раптам не будзе?

— Будзе, абавязкова будзе. Разумееш, калі трапляеш у рабочы калектыв, гэта само сабою прыходзіць. Так бывае ў кожнага добрага чалавека. Цяжка растлумачыць — гэта, як каханне: таксама немінуча і прыгожа.

... Размова з сяброўкай зрабіла на Мар'ю вялікае ўражанне. Ёй здавалася, што яна ўсё-такі не вытлумачыла крыніцу цягі да спаборніцтва. Мар'я думала пра гэта і за работай, і вечарам на курсах, і васьмь цяпер, калі ўсё ў пакоі спяць, а яна ніяк не можа заснуць. Душою яна зразумела гэтае пачуццё, а словамі ніяк не магла выказаць.

На гарачай падушцы нязручна было ляжаць галаве, узбудаража-

най нястрымнымі ўспамінамі. І колькі тады ўспомнілася!

Успомнілася родная вёска Прыютаўка на разанскім баку. Старэнькая маці, якая праводзіла Мар'ю і Клаву ў горад. Бацька, што загінуў на фронце. Старэйшыя сёстры павыходзілі замуж і раз'ехаліся. І ці магла маці стрымаць свае слёзы, калі малодшых пацягнула ў рамесніцкае вучылішча. Ведала старая, што дачкі імкнуцца да лепшага, а ўсё-ж на сэрцы боль. Скрозь слёзы маці спяшала сказаць усё, што было на душы:

— Вы ўжо там трымайцеся адзін аднаго... і ў рабоце, і ў вучобе. Глядзіце на добрых людзей: вы-ж яшчэ зусім дзяўчынкі. Шануйце здароўе. А галоўнае — пішыце, пішыце часцей...

... Потым Арэхава-Зуеўскае рамесніцкае вучылішча № 18. Дзень выпуску, прыезд у Мінск і думкі аб тым, як жыццё пойдзе далей. А жыццё апярэджвала мары, у той час яшчэ баязлівыя, амаль дзіцячыя. Не думала, што ў Мінску ёсць велізарныя заводы, што горад такі прыгожы — было гэта ў пяцідзесятым годзе.

... Успомнілася размова з майстрам. Станіслаў Андрэевіч Мойса падышоў тады да Мар'і, заклапочаны і хмуры. Загаварыў сур'ёзна, як з запраўскай работніцай:

— Не ідзе ў нас справа з адваротным клапанам. Суцэльны брак — авал. Дэталь трымае работу ўсяго завода. Хачу, каб ты ўзялася за гэтую справу. На маю думку, трэба знайсці спецыяльную апраўку. Паспрабуй.

Не ведала Мар'я, што яе работа можа мець такое важнае значэнне для ўсяго завода. Зразумела толькі тады, калі з дапамогай майстра прыдумала новае прыстасаванне, калі здолела наладзіць апрацоўку адваротнага клапана, дапамагчы ліквідаваць прарывы цэха. Тады ўсе павесялелі — і майстар, і кіраўнікі цэха, і рабочыя, якія віншавалі маладую стаханаўку з поспехам. Разам з лепшымі рабочымі прадпрыемства яе паслалі на Кіраўскі завод у Ленінград пераймаць вопыт вытворчасці тралявальных трактараў...

Вось калі дух спаборніцтва ўпершыню пранік у сэрца Мар'і Федзінай. У дзяўчыны змяніліся адносіны да працы, да самой сябе. Мар'я адчула няўтольную смагу да работы, цягу да ведаў, да творчасці.

У маладой стаханаўкі нібы выраслі крыллі. Усё ў жыцці стала для яе ясным, прыгожым. Дзяўчына цвёрда вырашыла паступіць у тэхнікум. Завод стаў другім яе домам.

... Тое-ж адбылося і з Клавай. Сястры даручылі апрацоўваць шатунны болт. Дэталь гэтая таксама была ў дэфіцыце. У цэху выраблялі яе двое — Клава і Ніна Холіна. Абедзве стараліся працаваць лепш, прадукцыйней, і між імі пачалося спаборніцтва. Шляхі дзяўчаты выбралі розныя. Ніна імкнулася ўшчыльніць рабочы дзень, даваць больш дэталяў: з большай колькасці будзе лепшы выбар. Клава-ж стала ўважлівей і дакладней устанаўляць дэталь у станок, лепш заточваць разцы. Балтоў яна рабіла менш Ніны, але ўсе былі выдатнай якасці. Паступова расла і прадукцыйнасць: нярэдка Клава выконвала заданне на 250 — 300 процантаў.

... Доўга Мар'я не магла заснуць. Думала аб сабе, аб Клаве, сяброўках, аб той радасці, якую прыносяць маці пісьмы дочак з газетнымі выразкамі, дзе пішуць пра лепшых стаханавак трактарнага завода — сясцёр Федзіных, пра іх будучыню. І пераконвалася ў тым, што ўсё лепшае ў яе жыцці прышло ад любові да працы, ад пошукаў новага, ад дасягненняў у барацьбе з цяжкасцямі, — ад таго, што ў суме складае цудоўную савецкую традыцыю, якая называецца спаборніцтвам.

Яна старалася ўспомніць вядомыя словы таварыша Сталіна аб стаханаўцах, аб спаборніцтве...

Мар'я хутка скінула з сябе коўдру і, не апранаючыся, падбегла да этажэркі. На паліцы знайшла «Пытанні ленінізма». Адшукаўшы патрэбную старонку, яна прачытала: «Значэнне стаханаўскага руху заключаецца ў тым, што ён з'яўляецца такім рухам, які ламае старыя тэхнічныя нормы, як недастатковыя... што ён падрыхтоўвае ўмовы для пераходу ад сацыялізма да кунізма».

Мар'я ўсім сэрцам зразумела, у чым крыніца спаборніцтва, у чым сіла стаханаўцаў.

— Вось аб чым я павінна была сказаць ёй, — падумала яна пра сваю размову з сяброўкай...

У гэтыя асаблівыя дні, калі ўвесь савецкі народ падвоў сваю працоўную энергію ў адказ на гістарычны заклік партыі і ўрада, на прамовы таварышоў Маленкова, Берыя і Молатава 9 сакавіка на Краснай плошчы, Мар'я пачала працаваць з большым напружаннем.

Тут, за станком, у гудзе матараў, яна выказвае свае пачуцці самаадданымі стаханаўскімі справамі, каб умацаваць добрую славу завода, усяго калектыва, славу сясцёр Федзіных — лепшых работніц аўтаматнага цэха.

В. ПАНАМАРОЎ.

Стаханаўкі-токары аўтаматнага цэха Мінскага трактарнага завода
сёстры-комсамолкі Мар'я (злева) і Клава Федзіны.

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА)

Паўлюк ПРАНУЗА

ВЫБАР

І каму аддаць мне сэрца,
Дык не ведаю сама?
Хлопцы слаўныя кахаюць —
І Мікола, і Кузьма.

Як сустрэнуся з каторым —
Колькі ласкі, цёплых слоў!
Не адбіцца ад прызнанняў,
Ад сардэчных прапановаў.

Усміхнуся, пажартую:
— Не, я выберу сама.
І стараюцца у працы
І Мікола, і Кузьма.

Хто ўраджаямі пшаніцы
Славіцца на ўвесь раён?
Не адказвае Мікола,
Бо скупы на словы ён.

Хто дагледзеў сад калгасны,
Столькі вырасціў пладоў?
Не знаходзіць для адказу
І Кузьма патрэбных слоў.

А калі са мной гавораць,
Красамоўства ва ўсіх
Падкажы мне, маё сэрца,
Выбіраць каго мне з іх!

Комуністычнае выхаванне працоўных — важнейшая задача

Н. Ф. КАПІЧ

ГІСТАРЫЧНЫЯ рашэнні XIX з'езда Комуністычнай партыі Савецкага Саюза, прамова таварыша Сталіна на з'ездзе, яго геніяльная праца «Эканамічныя праблемы соцыялізма ў СССР» узброілі партыю і ўвесь савецкі народ канкрэтнай праграмай будаўніцтва комунізма ў нашай краіне, натхнілі ўсё прагрэсіўнае чалавецтва на барацьбу за мір, дэмакратыю і соцыялізм, супроць імперыялістычных падпальшчыкаў новай вайны.

Савецкі народ пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі з велізарным натхненнем прыступіў да ажыццяўлення грандыёзных планаў комуністычнага будаўніцтва, самааддана працуе над выкананнем пятай сталінскай пяцігодкі, якая прадугледжвае далейшы магутны ўздым прамысловасці і сельскай гаспадаркі, няўхільны рост матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўню працоўных нашай Радзімы. Выкананне пятага пяцігадовага плана з'явіцца буйным крокам уперад па шляху развіцця нашай краіны ад соцыялізма да комунізма.

Працоўныя нашай Радзімы над труной свайго правадыра пакляліся яшчэ цясней згуртавацца вакол ленінска-сталінскага Цэнтральнага Камітэта партыі і Савецкага ўрада, падвоіць свае намаганні ў барацьбе за ператварэнне ў жыццё вялікіх прадначартанняў бяссмертнага Сталіна. Законы і пастановы, прынятыя чацвертай сесіяй Вярхоўнага Савета СССР, забяспечваюць больш паспяховае прасоўванне нашай краіны па шляху пабудовы комуністычнага грамадства, садзейнічаюць далейшаму ўмацаванню магутнасці соцыялістычнай дзяржавы.

Ва ўмовах барацьбы савецкіх людзей за ажыццяўленне выпрацаванай партыяй унутранай і знешняй палітыкі, якая адпавядае жыццёвым інтарэсам народа, задачам пабудовы комунізма ў нашай краіне, актуальнейшае значэнне набываюць пытанні комуністычнага выхавання працоўных, барацьба з перажыткамі капіталізма ў свядомасці людзей.

У нашым грамадстве знішчана-класавая база для панавання буржуазнай ідэалогіі. У нас пануючай ідэалогіяй з'яўляецца соцыялістычная ідэалогія, аснову якой складае марксізм-ленінізм. Але ў нас захаваліся яшчэ перажыткі буржуазнай ідэалогіі, перажыткі прыватна-ўласніцкай псіхалогіі і маралі, захаваліся носьбіты буржуазных поглядаў і буржуазнай маралі.

Комуністычная партыя, наш вялікі правадыр і настаўнік таварыш Сталін вучаць савецкіх людзей, што чым больш значныя нашы поспехі, чым безнадзейней становіцца нашых ворагаў, тым больш жорсткі і каварны становіцца вораг. Ніколі нельга забываць таго, што ворагі Савецкай дзяржавы прабуюць распаўсюджаць, падаграваць і раздуваць усялякія нездаровыя настроі, ідэалагічна разлагаць няўстойлівыя элементы нашага грамадства. Акрамя таго, мы павінны заўсёды памятаць, што існуе капіталістычнае акружэнне.

Рыхтуючыся да новай сусветнай вайны, імперыялісты ўсімі сіламі і сродкамі імкнуцца аслабіць магутнасць лагера міру і дэмакратыі, шкодзіць Савецкаму Саюзу і краінам народнай дэмакратыі.

Апрача варожай агентуры, ёсць у нас і другі вораг — ратазейства нашых людзей. Іменна ратазейства з'яўляецца спажывунай глебай для варожай дзейнасці шпіёнаў і дыверсантаў. Вось чаму ад кожнага савецкага чалавека ўсюды і ва ўсім патрабуюцца высокая рэвалюцыйная пільнасць, рашучая, бязлітасная барацьба з усялякімі праявамі ратазейства.

Унутраныя і знешнія ўмовы нашага развіцця настойліва патрабуюць усямернага ўзмацнення ідэалагічнай работы, комуністычнага выхавання працоўных.

XIX з'езд КПСС, які вызначыў галоўныя задачы партыі, указаў, што ідэалагічная работа з'яўляецца першаступенным абавязкам партыі, што недаацэнка гэтай работы можа нанесці непараўнальную страту інтарэсам партыі і дзяржавы. З'езд патрабаваў ад партыйных арганізацый рашуча ўзмацніць ідэалагічную работу, накіраваць усе сродкі ідэалагічнага ўздзеяння, нашу прапаганду, агітацыю, друк на справу комуністычнага выхавання савецкіх людзей.

Комуністычнае выхаванне мае сваёй мэтай зрабіць усіх працоўных нашай Радзімы высока культурнымі і адукаванымі, бязмежна адданымі вялікай справе комунізма, умеючымі мужа пераадолюваць любыя цяжкасці і перашкоды, заўсёды і ва ўсім абараняць інтарэсы і чэсць Савецкай дзяржавы.

XIX з'езд нашай партыі з асабліваю сілай падкрэсліў, што работа па комуністычнаму выхаванню працоўных, па фарміраванню новых высокіх маральных і духоўных якасцей савецкіх людзей не можа быць абстрактнай, асветніцкай. Яна павінна накіроўвацца сваім вастрыём на выкрыццё і бязлітасную барацьбу з рэакцыйнай буржуазнай ідэалогіяй, на ўзмацненне непрымрымасці да ўсякага роду ідэалагічных скажэнняў, на пераадоленне і выкарчोўванне перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей, супроць бяспечнасці, дабрадушша і ратазейства.

Асаблівае значэнне ва ўмовах паступовага пераходу ад соцыялізма да комунізма набываюць пытанні комуністычных адносін да працы і грамадскай уласнасці, барацьбы за павышэнне прадукцыйнасці працы.

Задачы ажыццяўлення грандыёзных планаў капіталіснага будаўніцтва, збудавання найвялікшых у свеце гідраэлектрастанцый, каналаў і арашальных сістэм, стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы комунізма патрабуюць далейшага ўздыму працоўнай і палітычнай актыўнасці працоўных, рашучай барацьбы з парушальнікамі працоўнай дысцыпліны.

Выхоўваць комуністычныя адносіны да працы, значыць уцягваць усіх працоўных у актыўную барацьбу за павышэнне прадукцыйнасці працы. «Комунізм, — пісаў В. І. Ленін, — пачынаецца там, дзе паяўляюцца самаадданыя, пераадолюючыя цяжкую працу, клопаты **радавых рабочых** аб павелічэнні прадукцыйнасці працы»...

«У нас некаторыя людзі, — гаварыў М. І. Калінін, — схільны разглядаць комунізм неяк абстрактна, не ўкладаючы ў гэтае паняцце канкрэтнага зместу. А што значыць комунізм? Гэта значыць: давай як мага больш прадукцыі і як мага лепшай якасці».

Неабходна, каб усе савецкія людзі разумелі, што прадукцыйнасць працы — гэта ў канчатковым выніку самае важнае для перамогі новага грамадскага ладу.

Рашучая барацьба супроць усіх і ўсякіх праяў буржуазных і дробнабуржуазных адносін да працы, выхаванне сапраўды соцыялістычных поглядаў на працу — важнейшая задача партыі ў галіне комуністычнага выхавання нашага народа.

Важнай задачай комуністычнага выхавання з'яўляецца далейшае развіццё савецкага патрыятызма, ленінска-сталінскай ідэалогіі дружбы народаў СССР, бязлітасная барацьба супроць буржуазна-нацыяналістычных перажыткаў, супроць нізкапаклонства перад чужаземшчынай, перад прагніўшай да асноў буржуазнай культуры, барацьба супроць праяў бязроднага касмапалітызма.

Сіла савецкага патрыятызма заключаецца ў тым, што ён мае сваёй асновай глыбокую адданасць і вернасць народа савецкай Радзіме, брацкае садружства народаў усіх нацый нашай краіны. Савецкі патрыятызм — адна з рухаючых сіл нашага грамадства, неад'емная якасць савецкага чалавека.

Партыя выходзіць у народзе законнае пачуццё савецкай нацыянальнай гордасці, усведамленне маральна-палітычнай перавагі, перавагі яго вялікай сацыялістычнай культуры.

Савецкі патрыятызм непарыўна звязаны з пролетарскім інтэрнацыяналізмам. Партыя выходзіць усіх членаў савецкага грамадства ў духу інтэрнацыяналізма і ўстанаўлення брацкіх сувязей з працоўнымі ўсіх краін.

Савецкі патрыятызм не ёсць адмаўленне нацыянальных асаблівасцей народаў. Ён выходзіць любоў і павагу да ўсіх нацый, якія ўваходзяць у склад Савецкага Саюза, любоў і павагу да правоў і годнасці іншых народаў свету.

Ажыццяўляючы ленінска-сталінскую нацыянальную палітыку, Комуністычная партыя выходзіць усіх савецкіх людзей у духу неспрымальных адносін да касмапалітызма, які адмаўляе нацыянальныя правы і годнасць народа.

Касмапалітызм — наскрозь рэакцыйная буржуазная ідэалогія. Касмапалітызм адлюстроўвае захопніцкія імкненні імперыялістычнай буржуазіі, якая жадае аслабіць волю народаў да барацьбы за свабоду і нацыянальную незалежнасць. Касмапалітызм з'яўляецца цяпер духоўным сцягам амерыканскага імперыялізма ў яго імкненні да ўстанаўлення сусветнага панавання.

Буржуазнаму нацыяналізму і яго адваротнаму боку — касмапалітызму — марксізм-ленінізм процістаўляе прынцып пролетарскага інтэрнацыяналізма, ідэалогію роўнапраўя і дружбы народаў, савецкі жыватворчы патрыятызм.

Наша партыя выходзіць працоўных у духу нянавісці да драпежніцкага імперыялізма — злейшага ворага чалавецтва, душыцеля свабоды і незалежнасці народаў. Яна нястомна павышае пільнасць савецкіх людзей, іх здольнасць процістаяць любым прошкам імперыялізма.

У Звароце ЦК КПСС, Савета Міністраў Саюза ССР і Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР да ўсіх членаў партыі, да ўсіх працоўных Савецкага Саюза гаворыцца, што партыя бачыць адну з сваіх важнейшых задач у тым, каб выходзіць камуністаў і ўсіх працоўных у духу высокай палітычнай пільнасці, у духу неспрымальнасці і цвёрдасці ў барацьбе з унутранымі і знешнімі ворагамі.

У сваёй дзейнасці па камуністычнаму выхаванню працоўных наша партыя скарыстоўвае ўсе формы і метады ідэалагічнай работы ў масах.

Партыя ўсямерна развівае крытыку і самакрытыку, якая з'яўляецца законам нашага развіцця, рашаючым сродкам пераадолення ўсякай рутыны і коснасці, усяго старога, адміраючага, што перашкаджае нашаму пераможнаму прасоўванню наперад. Крытыка і самакрытыка выходзіць масы ў духу высокай свядомасці і патрабавальнасці ў выкананні грамадскага абавязку, у духу неспрымальнасці да недахопаў у рабоце, узнімае іх ідэйны і палітычны ўзровень.

Асновай камуністычнага выхавання народа з'яўляецца марксізм-ленінізм — баявы сцяг і зброя рабочых і працоўных усяго свету.

Марксісцка-ленінская тэорыя дае ключ да разумення навакольных падзей, раскрывае іх сутнасць, узаемасувязь, дазваляе бачыць не толькі тое, як і куды развіваюцца падзеі цяпер, але і тое, як і куды яны навінны развівацца ў будучым.

Вялікія жыццесцвярджальныя ідэі марксізма-ленінізма згуртоўваюць савецкі народ вакол партыі, мабілізуюць на новыя гераічныя подзвігі, асвятляюць яму шлях наперад, да перамогі камунізма.

У аснову ўсёй ідэйна-палітычнай работы партыі пакладзены гістарычныя рашэнні XIX з'езда КПСС, прамова таварыша Сталіна на з'ездзе, яго геніяльная праца «Эканамічныя праблемы сацыялізма ў СССР».

Гэтыя гістарычныя дакументы ўзнімаюць на новую, больш высокую ступень ідэалагічную работу нашай партыі, тэарэтычную і ідэйную ўзброенасць савецкіх людзей, усяляюць у іх цвёрдую ўпэўненасць у праваце вялікай справы Леніна — Сталіна.

Дэпутат Вярхоўнага Савета Эстонскай ССР Эльміне Отсман — першая жанчына-камбайнер у рэспубліцы, брыгадзір першай жаночай трактарнай брыгады.

Фото А. Ратзен

ЖАНЧЫНЫ ЭСТОНІІ

НЯРЭДКА на старонках буржуазных эстонскіх газет можна было сустрэць такія аб'явы: «Маладая, прыемная на выгляд жанчына, са слязьмі на вачах умалае прадаставіць ёй абы-якую работу. Гатова на ўсе ўмовы». Зараз гэта гучыць дзіка, няпраўдападобна.

У Эстонскай савецкай рэспубліцы жанчыны адчуваюць сябе поўнапраўнымі грамадзянкамі, прымаюць самы актыўны ўдзел ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

Калі ў буржуазнай Эстоніі ў члены парламента не было выбрана ніводнай жанчыны, то пры савецкай уладзе жанчыны Эстоніі актыўна ўдзельнічаюць у кіраванні краінай. Даволі сказаць, што 6 жанчын рэспублікі з'яўляюцца дэпутатамі Вярхоўнага Савета СССР, 36 выбраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета Эстонскай ССР і 3 646 — дэпутатамі мясцовых Саветаў. Елена Пальц працуе старшынёй рэспубліканскага камітэта профсаюза тэкстыльшчыкаў, Лідзія Роотс загадвае кафедрой усеагульнай гісторыі Тартускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Вольга Лунд — заслужаная артыстка ЭССР — з'яўляецца лаўрэатам Сталінскай прэміі, Эльміне Отсман — знатная камбайнерка рэспублікі за высокія паказчыкі ў рабоце ўзнагароджана ордэнам Леніна.

За апошнія два гады выраслі кадры жанчын — механізатараў сельскай гаспадаркі. Зараз у Эстоніі больш 200 трактарыстаў, і многія з іх з'яўляюцца брыгадзірамі.

Жанчыны Савецкай Эстоніі шырока выкарыстоўваюць сваё права на адукацыю. У Тартускім дзяржаўным ўніверсітэце дзяўчаты складаюць 62 проц. агульнай колькасці студэнтаў. Эстонскія дзяўчаты паспяхова авалодваюць навукай.

Сярод пісьменнікаў, кампазітараў і мастакоў рэспублікі таксама няма жанчын. Найбольш вядомы паэтэса Дэбора Вараандзі, заслужаны дзеяч мастацтваў Айно Бах і кампазітар Лідзія Аусцер.

Аддаваць свае сілы і веды на карысць любімай Радзімы — вышэйшая радасць для савецкага чалавека. Гэтая радасць гучыць у песнях эстонскіх жанчын, якія славяць таварыша Сталіна — вялікага друга эстонскага народа, тварца самай справядлівай, самай дэмакратычнай Канстытуцыі на зямлі.

Эльза ВАЛЛІК.

Клемент ГОТВАЛЬД

ВЯЛІКІ ПРАВАДЫР ЧЭХАСЛАВАЦКАГА НАРОДА

ЧЭХАСЛАВАЦКІ народ, працоўных усяго свету пасцігла велізарнае гора — 14 сакавіка 1953 года памёр Прэзідэнт Чэхаславацкай рэспублікі, Старшыня Комуністычнай партыі Чэхаславакіі, выдатны дзеяч міжнароднага рабочага руху, любімы правадыр народаў Чэхаславакіі, верны друг Савецкага Саюза — Клемент Готвальд.

Вялікі сын чэхаславацкага народа, таленавіты вучань В. І. Леніна і І. В. Сталіна, таварыш Готвальд усё сваё яркае жыццё прысвяціў высокароднай справе вызвалення працоўных ад капіталістычнага рабства, барацьбе за шчасце працоўнага народа, за перамогу сацыялізма ў Чэхаславакіі.

Клемент Готвальд прайшоў слаўны шлях рэвалюцыянера, ад простага рабочага да першага Прэзідэнта Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. Ён нарадзіўся ў сям'і дробнага селяніна 23 лістапада 1896 года ў Маравіі. З шаснаццаці год стаў ён на шлях рэвалюцыйнай барацьбы.

Вялікі і незлічоны заслугі Клемента Готвальда перад Комуністычнай партыяй і народам Чэхаславакіі. Готвальд выхаваў і загартваў Комуністычную партыю Чэхаславакіі, як партыю новага, ленінска-сталінскага тыпу. Пад кіраўніцтвам Готвальда чэхаславацкі народ упершыню ў гісторыі Чэхаславакіі стварыў свабодную дзяржаву, у якой улада належыць не капіталістам і памешчыкам, а працоўным. Ён вывеў народы Чэхаславакіі на шырокі шлях будаўніцтва шчаслівага жыцця. Готвальд заклаў трывалы

фундамент непарушнай дружбы паміж народамі Чэхаславакіі і Савецкага Саюза.

Комуністычная партыя Чэхаславакіі, якую да апошніх дзён узначальваў Клемент Готвальд, прайшла баявы і слаўны шлях. Буйнейшую ролю ў забяспечанні ўсіх яе перамог, усіх яе выдатных поспехаў адыграў таварыш Готвальд. Комуністычная партыя Чэхаславакіі ўзначаліла барацьбу чэхаславацкага народа за свабоду і незалежнасць сваёй радзімы ў гады мюнхенскай змовы англа-амерыкана-французскіх імперыялістаў з Гітлерам. У найцяжэйшыя гады другой сусветнай вайны Комуністычная партыя Чэхаславакіі, кіруемая Клементом Готвальдам, узначаліла мужную барацьбу народаў краіны супроць фашысцкай акупацыі.

Пасля вызвалення Чэхаславакіі Савецкай Арміяй у 1945 годзе народы Чэхаславакіі на чале з Комуністычнай партыяй і Клементом Готвальдам прыступілі да будаўніцтва новага жыцця.

Клемент Готвальд, узначаліўшы ў 1946 годзе чэхаславацкі ўрад, павёў упорную барацьбу супроць прошакаў амерыкана-англійскіх імперыялістаў і чэхаславацкіх буржуазных рэакцыянераў, якія спрабавалі ліквідаваць у Чэхаславакіі лад народнай дэмакратыі і аднавіць капіталізм.

У лютым 1948 года працоўныя Чэхаславакіі пад кіраўніцтвам роднай Комуністычнай партыі і свайго правадыра Клемента Готвальда нанеслі сакрушальны ўдар па планах буржуазіі. Яшчэ цясней згуртаваўшыся вакол Комуністычнай партыі, свайго ўрада і першага народнага прэзідэнта рэспублікі — Клемента Готвальда, яны ўпэўнена пайшлі ўперад, па шляху будаўніцтва сацыялізма. Па ініцыятыве і пад кіраўніцтвам К. Готвальда быў выпрацаваны і прыняты першы пяцігадовы план развіцця народнай гаспадаркі Чэхаславакіі. Народ па праву назваў гэты план готвальдскай пяцігодкай.

На шляху будаўніцтва сацыялізма чэхаславацкі народ дабіўся ўжо буйных поспехаў. Даваенны ўзровень прамысловай вытворчасці пераўзыйдзены цяпер больш як у паўтара раза. Усе клопаты К. Готвальда былі накіраваны на ўмацаванне магутнасці Чэхаславакіі, на павышэнне матэрыяльнага і культурнага добрабыту народных мас.

Разам з усім народам, працоўныя жанчыны Чэхаславакіі цяжка перажываюць смерць свайго прэзідэнта. Яны многім абавязаны Клементу Готвальду. Пры яго ўдзе і пад яго кіраўніцтвам чэшскія і славацкія жанчыны атрымалі роўнапраўе, забяспечанае ім Канстытуцыяй 9 мая 1948 года. Жанчыны Чэхаславакіі з энтузіязмам удзельнічаюць у стваральнай працы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі.

У сваім беззаветным служэнні народу Клемент Готвальд заўсёды кіраваўся ўсеперамагаючым вучэннем Маркса — Энгельса — Леніна — Сталіна, вялікім прыкладам Комуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкай дзяржавы.

Готвальд вучыў, што неабходна як зяніцу вока берагчы саюз і дружбу з вялікім Савецкім Саюзам і быць да канца адданым вялікаму Сталіну. Гістарычны заклік Клемента Готвальда «З Савецкім Саюзам на вечныя часы» стаў сцягам чэхаславацкага народа ў барацьбе за сваю светлую будучыню. Няма на свеце такой сілы, якая магла-б пахіснуць дружбу паміж народамі Чэхаславакіі і Савецкага Саюза.

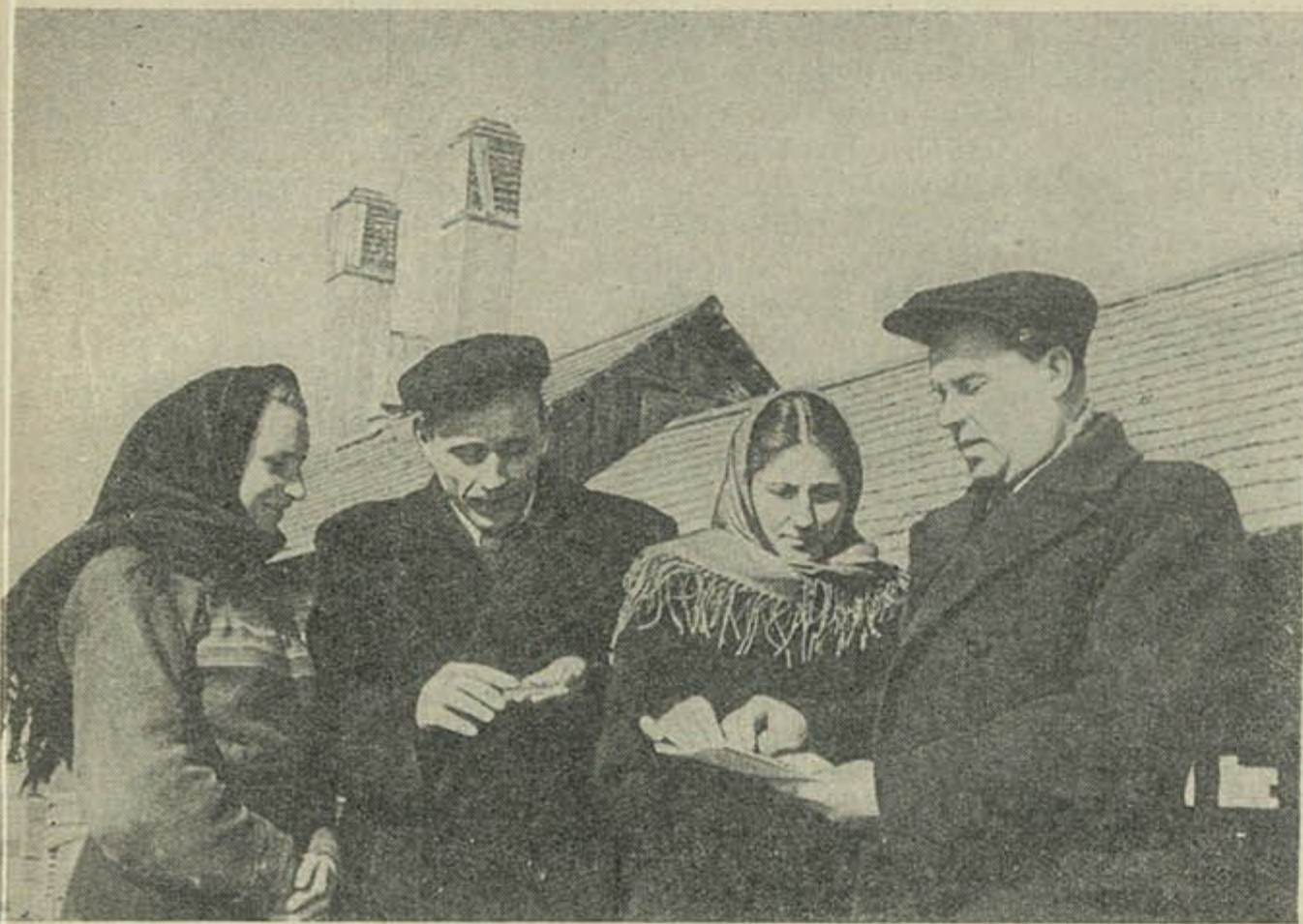
Чэхаславацкі народ панёс цяжкую ўтрату. У гэтыя жалобныя і цяжкія дні працоўныя Чэхаславакіі яшчэ цясней згуртоўваюцца вакол Комуністычнай партыі і ўрада.

Праводзячы ў апошні шлях свайго любімага правадыра і друга, верныя саратнікі Клемента Готвальда, Комуністычная партыя, працоўныя Чэхаславакіі далі клятву выканаць яго заветы — пабудаваць сацыялізм, яшчэ больш умацоўваць дружбу з Савецкім Саюзам, узмацніць барацьбу за мір ва ўсім свеце.

Г. ВЕРТАГРАДАЎ

ПА СТАЛІНСКІМ ШЛЯХУ

(Нарыс)

Калгасніца сельгасарцелі імя Сталіна Дзержынскага раёна Мінскай вобласці Я. Шышкавец, навуковы супрацоўнік інстытута торфу Акадэміі навук БССР А. Цішковіч, сакратар комсамольскай арганізацыі калгаса С. Сайкоўская і навуковы супрацоўнік інстытута торфу Акадэміі навук БССР А. Кулікоўскі аглядаюць гранулы.

НАД жоўтымі палямі вісіць цяжкое мроіва.
Спякота.
Цішыня.

Раптам за шэрымі, далёкімі будынкамі станцыі голасна, раз за разам гукнуў паравоз. На палявой дарозе спынілася жанчына, прыкрыла шурпатай далонню вочы і глянула ў кірунку станцыі. Вось так і да вайны радасна гукалі паравозы, будзілі палі. Толькі тады было інакш. Бывала, у такую пару тут збожжа стаяла ў рост чалавека. Паравозныя гудкі губляліся ў хлебнай гушчыні. Цяпер паравозы гукаюць над голымі палямі, і голас іх доўга гуляе над заіржавелымі бур'янамі, над сухой травой няскошанай...

Вайна паламала жыццё.

Толькі праз год Мар'я Стыцко на тым самым месцы прыгадала, як слухала паравозныя гудкі і як ёй здавалася, што гэта гудкамі абуджаецца жыццё, паднімаецца з руін і папалішчаў, пакінутых гітлераўцамі.

Жанчыны палолі лён. Нямнога яго пасеялі, незавідныя былі віды на ўраджай. У калгасе нехапала конай, зямлю апрацавалі дрэнна. Расліны прагнулі спажывы, а людзі не маглі яе даць — не было. Пахла яшчэ дымам вайны.

— Як жыць будзем? Калі на ногі станем? — ні да кога не звяртаючыся, прамовіла Мар'я.

Яніна Бандак выпрастала спіну, паглядзела задумнымі вачыма на Мар'ю.

— Паднімемся. Вырасцем.

— Ужо-ж, паднімемся, — згадзілася Мар'я.

А потым:

— Як ты думаеш, Яня, — ведае таварыш Сталін, як нам цяжка ў гэтыя дні, ці не ведае?

— Сталін усё ведае.

— Вось і я так думаю. Сталін не пакіне ў бядзе. Праўду ты сказала — паднімемся, вырасцем...

Ішоў першы пасляваенны год.

Па крупінках збіралі грамадскую гаспадарку. Збіралі і кожную крупінку бераглі. Аднекуль паявіліся калёсы, інвентар і розныя грамадскія здабыткі, часткаю захаваныя калгаснікамі ад агню і гітлераўскіх разбойнікаў.

І калі ў першы-ж цяжкі год калгас пачаў станавіцца на ногі, дык гэта дзякуючы дзяржаве, Комуністычнай партыі, бессмяротнаму Сталіну. Гэта яны ва ўсім дапамаглі.

Дапамаглі насеннем, грашовымі сродкамі, машынную тэхніку МТС прадаставіла.

І яшчэ: мацнелі і раслі таму, што рук сваіх не шкадавалі. А рукі тыя перш за ўсё жаночыя былі. Калгаснікі ў салдацкіх шынялях яшчэ ішлі да фашысцкага логавя, а паднімаўся ўжо з руін родны калгас. Працавалі цяжка і многа. Патрэбна была вялікая сіла, каб зноўку вярнуць зямлі яе высокае пладароддзе, каб на яшчэ цёплых вогнішчах сталі новыя кароўнікі, канюшні, свірны і іншыя грамадскія будынкі, каб за ваколіцу вышаў, як і да вайны, прыглядны статак. Патрэбна была вялікая сіла, каб узняць усё гэта.

Сіла такая была.

І толькі цяпер, у гэтыя дні, азірнуўшыся назад, дзівіўся вялікай мудрасці партыі, усеперамагаючаму запалу савецкіх людзей, што ў адзіным парыве ўзнімалі жыццё.

Ужо на другі пасляваенны год калгаснікі падыходзілі да сваёй грамадскай гаспадаркі з новаю, яшчэ небывалаю меркай — не, цяпер нам не такая гаспадарка патрэбна, як да вайны была. Лепшая патрэбна. І гаспадарка сапраўды стала лепшай.

Надышоў 1951 год. Адночы калгаснікі сабраліся

Актыўны ўдзел у будаўніцтве тыповага цаглянага кароўніка прымаюць жанчыны. На здымку: калгасніцы Л. Пархоменка (злева) і Р. Вашкевіч на будоўлі.

на сход. Старшыня калгаса падняўся з-за стала і нейкім, не як заўсёды, урачыстым голасам сказаў:

— Мы, праўленцы, распрацавалі наш калгасны пяцігадовы план. Давайце, дарагія таварышы, абмяркуем яго. Давайце заглянем наперад, паглядзім, якая наша грамадская гаспадарка будзе...

Старшыня чытае дзесяткі лічбаў. І з гэтых лічбаў перад кожным калгаснікам узнікае цудоўны малюнак. Ад цэнтральнай сядзібы ва ўсе бакі разыйшліся праводы. Яны гудуць над прыгожымі будынкамі калгасных службаў: над кароўнікамі, над свірнамі, над дамамі калгаснікаў, над шырокімі палямі, узбагачанымі траваполлем. Над такімі палямі, якія хацеў бачыць Вільямс. Над такімі палямі, якія даюць па 20 цэнтнераў хлеба з кожнага гектара на круг. Над такімі палямі, якія дадуць 1 037 406 рублёў прыбытку.

Калгасны сад раскінецца на шасцідзiesiąці трох гектарах... Пчолапасека — 300 рамачных вулляў... Поўная механізацыя цяжкіх работ...

А яшчэ бачыцца такое: багаты статак выходзіць на летнія выпасы—540 кароў. Кожная дае ў год 3 500 літраў малака. Высокая прадуктыўнасць усёй жывёлы. Пароднасць абавязковая. Каровы—остфрызы, коні—ардэны, авечкі—прэкосы, свінні—буйнабелыя, куры—леггорны, гусі—халмагорскія, качкі—пекінскія... І ад усяго гэтага таксама каля мільёна прыбытку.

Ва ўсім—вялікі і смелы размах. Ужо цяпер трэба рыхтаваць свае кадры: рахункаводаў, муляраў, электрамандэраў, тэхнікаў па жывёлагадоўлі, пчаляроў, садоўнікаў...

Невыказна прыгожымі ўяўляліся малюнкi росту, уздыму, багацця.

Кожны верыў у тое, што рысавалася ў памяці, верыў у цудоўнае і прыгожае. Можна толькі адзін чалавек і паспрабаваў сумнявацца—Раіса Вашкевіч. Нахілілася да сакратара партыйнай арганізацыі калгаса, таварыша Яскевіча, і сказала:

— Ты, Андрэй Цярэнцьевіч, чалавек партыйны, далей за мяне бачыш. Скажы ты мне такую штуку: тут гаварылі пра электрамандэраў, пра муляроў. Электрамандэры—ясна, яны і цяпер патрэбны нам, электрычнасць ёсць у нас. А муляры навошта? Няўжо ты думаеш камяніцы ўзводзіць?

А Яскевіч быццам не пачуў, пра што ў яго пыталіся, а потым узяў слова і, нібы між іншым, сказаў:

— Раіса Вашкевіч не ведае, навошта нам муляры патрэбны. Можна і

Цялятніцы калгаса імя Сталіна Дзержынскага раёна Мінскай вобласці Я. Бандак і Л. Бушыла ў мінулым годзе вырастцілі і захавалі 146 цялят. Сёлета яны ўзялі павышаныя абавязальствы.

На здымку: Я. Бандак (на пераднім плане) і Л. Бушыла на ферме.

Фото П. Наватарова
(Фотахроніка БелТА)

яшчэ хто не ведае, дык я паясню: каменныя будынкі нам спатрэбяцца абавязкова. Будуць у нас і вельмі хутка...

І калі прайсці гэтымі днямі па цэнтральнай сядзібе калгаса, то можна ўбачыць такое: калгасныя аўтамашыны падвозяць на будаўнічую пляцоўку цэглу, а Раіса Вашкевіч падае мулярам на кладку цэглу. Ідзе капітальнае будаўніцтва. Ажыццяўляецца пяцігадовы план...

Аграном Аляксандр Бабіцкі раскажа вам пра галоўны вузел у гаспадарцы—паляводства. Асвоена пяць палявых травапольных севазваротаў і тры кармавыя. Гэта дало магчымасць поўнаасцю прымяніць аграбіялагічную навуку, шырока ўкараняць перадавы вопыт. У мінулым годзе з вялікіх плошчаў сабралі па 18 цэнтнераў збожжа. Сёлета такая ўраджайнасць павінна быць на ўсёй плошчы.

«Чаму павінна быць?»—спытаеце. — А вось чаму,—тлумачыць аграном.—Азіміну пасеялі па ўсіх правілах аграэхнікі, угнаенняў не пашкадавалі. Па найлепшых папярэдніках пасеяны яравыя. Вялікая плошча ільну—па канюшынішчы. Гэта—аснова. А цяпер так: калі раней падкормку раслін праводзілі на паасобных участках, то ў гэтым годзе—на ўсіх пасевах. І яшчэ: калі раней суперфасфат рассыпаўся па пасевах, дык цяпер робяцца аргана-мінеральныя сумесі, а грануляваны суперфасфат высываецца разам з насеннем. Калгасны механізатар Іван Хацкевіч пабудаваў разумную машыну для грануляцыі суперфасфату разам з тарфяной крошкай. І ад навукі сельскагаспадарчай у калгасе ні кроку. Паляводства амаль поўнаасцю механізавана тэхнікай МТС. Уздым папараў, культывацыя, баранаванне, сяўба, уздым зябліва, уборка ўраджаю механізаваны поўнаасцю. У гэтым годзе бульба на значнай плошчы будзе пасеяна квадратна-гнездавым спосабам. На поле выйдуць трактары з навесным інвентаром. Гэта, значыць, што пасевы прапашных культур будуць апрацоўвацца таксама машынамі.

Аляксандр Браніслававіч, падумаўшы крыху, значыць:

— Ды хіба ўсё можна ўспомніць, што мы намецілі зрабіць за сваю пяцігодку? Я не казаў аб гатунковых пасевах, аб скрыжаванай сяўбе, аб вапнаванні глебы. Я не казаў вам аб тым, што мы ўсюды даводзім ворны пласт да 20 сантыметраў, што нашы кармавыя севазвароты на малапрадукцыйных лугах пачынаюць даваць сена ў поўным дастатку. У нас практыкуецца і залужэнне, і падсеў дзікарастучых траў. Паляводства наша не стрымлівае жывёлагадоўлю, а жывёлагадоўля—паляводства. Расцем хутка, роўна, па-навуковаму.

А яшчэ вас папросяць у калгасе пагаварыць са свінаркай Надзеяй Меяровіч і цялятніцай Янінай Бандак, сакратаром комсамольскай арганізацыі Сайкоўскай і многімі лепшымі людзьмі. Няхай яны раскажуць пра вялікія прыплоды на фермах, пра высокія надой, раскажуць і пакажуць усе багацці калгасныя. І тады перад вамі ўзнікнуць невымоўна прыгожыя малюнкi, якія рысаваліся толькі два гады назад. Праўда, яны яшчэ далёка не завершаныя, але ўжо і цяпер паказваюць непаўторнае хараство жыцця.

Па шырокіх калгасных палях ідзе вясна. За далёкімі шэрымі будынкамі станцыі плыве ранак. Голасна гукаюць паравозы. І можна не Мар'я Стыцко, а другая жанчына гляне з-пад рукі ў бок станцыі, пачуе звычныя гукі, а ў сэрцы шчырую радасць. Не над голым полем гукаюць таварныя і пасажырскія саставы, а над багатым калгасным краем. Хутка тут жыта ўзнімецца ў рост чалавека, зашуміць важкімі каласамі...

Прыгожае жыццё, як песня!

М. ПЕНКРАТ

Калгас імя Сталіна.
Дзержынскі раён.

ЖЫВЁЛАВОДЫ СОЎГАСА

У дырэктывах XIX з'езда Комуністычнай партыі Совецкага Саюза перад работнікамі сельскай гаспадаркі настаўлены новыя, яшчэ больш высокія патрабаванні.

Жывёлагадоўчы соўгас імя дзесяцігоддзя БССР арганізаваўся ў 1944 годзе на тэрыторыі соўгаса тэхнічных культур, зусім разбуранага ў перыяд фашысцкай акупацыі. У 1950 годзе соўгас паспяхова выканаў трохгадовы план развіцця жывёлагадоўлі і даў 254 тысячы рублёў прыбытку. У мінулым годзе жывёлаводы здалі дзяржаве малака і мяса значна больш плана. Ад кожнай свінаматкі было здана па 1 889 кілаграмаў свініны, ад кожнай фуражнай каровы надоена па 5 113 кілаграмаў малака.

Вялікі ўклад у гэтую справу ўнеслі жанчыны, якія складаюць большасць усіх работных соўгаса. Яны выконваюць усе асноўныя работы па догляду і ўтрыманню жывёлы, рыхтуюць грубыя і сакавітыя кармы, смела і рашуча асвойваюць і ўкараняюць механізацыю ў асноўныя працэсы жывёлагадоўлі. Жанчыны дастойна выконваюць свае сацыялістычныя абавязальствы.

Соня Стральчэня і Надзя Шапель ад 16 кароў надалі ў сярэднім па 5 666 кілаграмаў малака, Соф'я Маркевіч і Надзя Шагун надалі па 5 660 кілаграмаў малака ад кожнай з 14 кароў.

Добра працуюць і цялятніцы. Надзея Куневіч дабілася сярэднесутачнай прыважкі цялят па 830 грамаў пры плане 700.

У напружанай рабоце ствараецца багатая кармавая база. Дэпутат Нежынскага сельскага Савета дэпутатаў працоўных Мар'я Барадзіна разам з Валянцінай Прасвіркінай, Аленай Заяц і Вольгай Кудзелька, прымяняючы навіейшыя дасягненні навукі, атрымалі летась з плошчы ў 40 гектараў па 5 цэнтнераў насення траў.

Партыя і ўрад высока цэняць дасягненні работнікаў сельскай гаспадаркі. За паспяхоўныя гады ўзнагароджана 88 работнікаў соўгаса, сярод якіх 70 жанчын.

Жывёлагадоўчая ферма соўгаса добраўпарадкавана і электрыфікавана. 15 электраматораў прыводзяць у дзеянне аўтапаільнікі, электрадойкі. Кармы рыхтуюцца на механізаванай кормакухні і дастаўляюцца да кароўнікаў па вузкакалейцы. Работнікі, якія абслугоўваюць дойнае стада, пераведзены на двухзменную работу.

У работных соўгаса ёсць цудоўны клуб — сапраўды культурны цэнтр. У клубе можна прагледзець кінакарціну, паслухаць лекцыю або даклад, патанцаваць пад гукі духавога аркестра, прыняць удзел у вечары атракцыйных гульняў, паіграць у більярд, шашкі, шахматы, даміно. На другім паверсе адкрыта бібліятэка з прасторнай чытальнай залай.

... А першай гадзіне ночы гасне

святло. У соўгасе пануе цішыня. Аднак нярэдка ў гэты час вы можаце ўбачыць зоатэхніка Галіну Ільянкову, якая правярае, як падрыхтавана ферма да ранішняй дойкі.

ЭЛЕКТРЫЧНАСЦЬ ПАЛЕГЧЫЛА РАБОТУ ДАЯРКІ

Вось ужо чатыры гады як соўгас «10-годдзе БССР» атрымлівае звыш 5 000 кілаграмаў малака ў сярэднім ад кожнай каровы.

Усе кароўнікі нашай фермы маюць аўтапаільнікі, электрадойкі, вузкакалейку. На кормакухні асноўныя работы таксама механізаваны.

Ужо трэці год мы працуем па-новаму — у дзве змены.

Доім і кормім кароў чатыры разы па строгаму распарадку дня. Зімой першая змена пачынае працаваць з чатырох гадзін раніцы. На кармленне і дойку кароў ідзе ў нас каля двух гадзін. Да шостаў мы паспяваем выдаць 20 кароў. Затым выганяем іх на прагулку прыкладна за два кіламетры. Прагулка займае паўтары гадзіны. Пасля прыводзім у парадак даільныя апараты і ідзем снедаць. Зноў на ферму прыходзім а восьмай гадзіне. Чысцім і другі раз кормім кароў. А дзесятай — другі раз доім. А палове першай канчаем усю работу.

Такім-жа чынам працуе і другая змена. Яна канчае работу ў 11 гадзін ночы.

Калі ўводзілі двухзменную работу, то даярак падбіралі ў пары па іх жаданню. Я працую разам з лепшай даяркай нашага соўгаса Яўгеніяй Літошка. За намі замацавана 14 племянных кароў, з якіх 5 першацёлак. У мінулым годзе мы надалі ў сярэднім на карову па 5 980 кілаграмаў малака супроць плана ў 5 000. Сёлета мы маем магчымасць значна павялічыць надой.

Даяркі абавязаны ўважліва даглядаць вымя. Перад кожнай дойкай мы робім масаж і гарачае падмыванне па метаду соўгаса «Суаярві» Карэла-Фінскай ССР. Пасля электрадаення ўся група кароў дадойваецца абавязкова ўручную.

Двары для жывёлы ў нас чыстыя. Акрамя штодзённай чысткі, кожную пятніцу ў дзве змены праводзім генеральную ўборку ўсяго памяшкання з дэзінфекцыяй. Для павышэння кваліфікацыі займаемся на агразоатэхнічных курсах.

Сярод даярак нашага соўгаса шырока разгорнута сацыялістычнае спаборніцтва. Мы з Літошкай абавязаліся надалі не менш як па 6 000 кілаграмаў малака ад кожнай каровы. Я заключыла дагавор з даяркай соўгаса «Рось» Ганнай Паўловіч. Будзем змагацца, каб

3 4 гадзін раніцы зноў абуджаецца жыццё. Весела, дружна працуе першая змена даярак. Іх змяняюць цялятніцы, конюхі, свінаркі. Пачынаецца звычайны працоўны дзень.

К. АБУШЭНКА,
старшыня БРК работных соўгасаў.

выканаць сваё абавязальства з чэсцю.

Мне хацелася-б нараіць усім соўгасам, каб яны смялей укаранялі двухзменную работу даярак. Яна садзейнічае павышэнню прадукцыйнасці працы і росту зоатэхнічнай культуры.

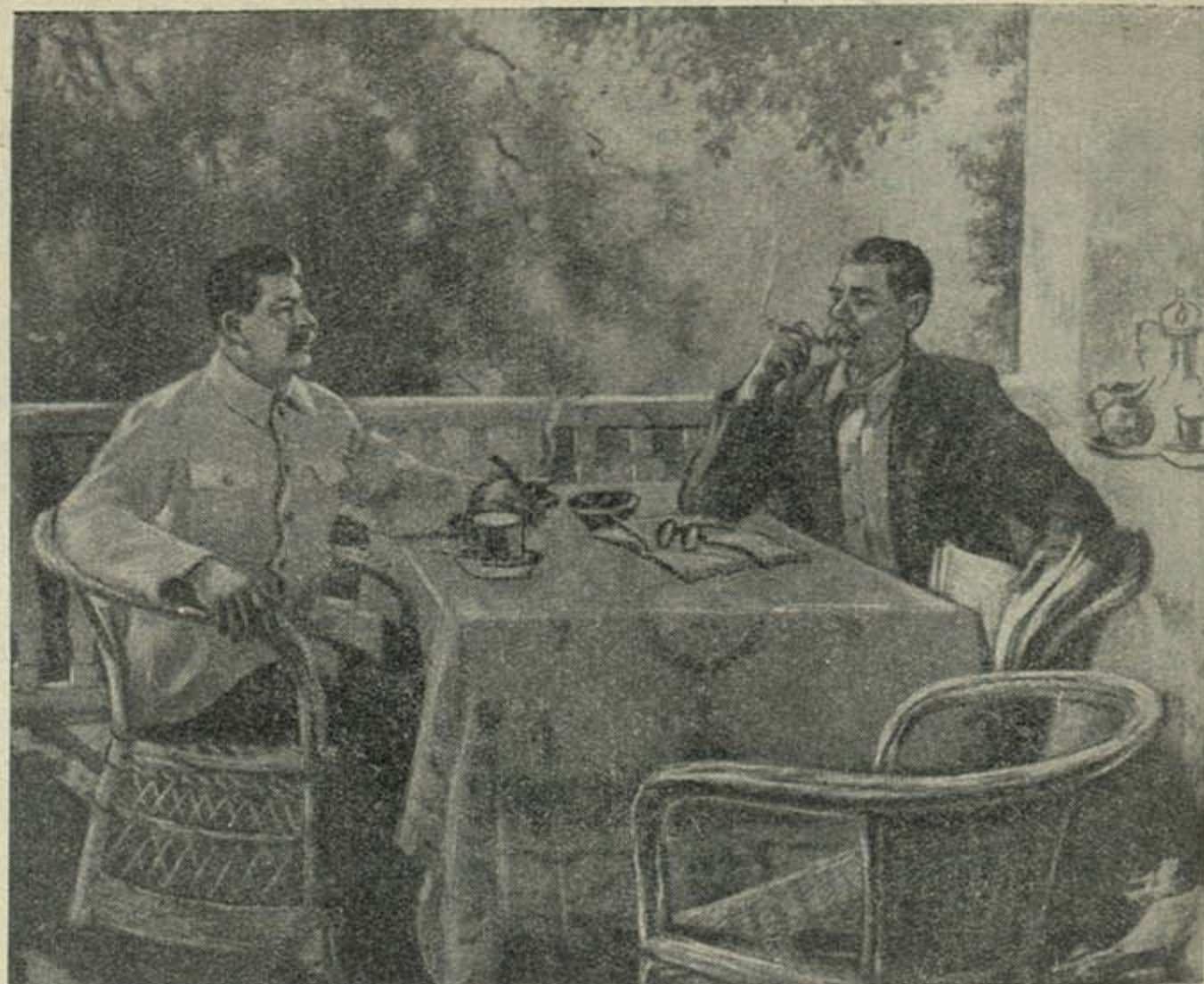
Я. ЛАГАНОЎСКАЯ,
даярка соўгаса «10-годдзе БССР».

На рэспубліканскай нарадзе ільнаводаў знатная ільнаводка краіны Герой Сацыялістычнай Працы, звеннявая калгаса імя Ільіча Бежацкага раёна Калінінскай вобласці А. Каралёва (справа) гутарыць з удзельнікамі нарады. Злева направа: звеннявая калгаса імя Варашылава Любчанскага раёна В. Комар, старшыня калгаса імя Варашылава Мсціслаўскага раёна М. Брындзянкова і звеннявая-канопледка з калгаса «Працаўнік» Касцюковіцкага раёна С. Саўчанка.

Фото Л. Эйдзіна і І. Шышко

ВЯЛІКІ ПРОЛЕТАРСКІ ПІСЬМЕННІК

28 САКАВІКА ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адзначала 85-годдзе з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка **Алексея Максімавіча Горкага**.

А. М. Горкі ўступіў на шлях літаратара ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя. Яшчэ да пачатку сваёй творчай дзейнасці ён прайшоў цяжкую школу жыцця. Спачатку падлеткам, а затым юнаком прышлося яму пазнаёміцца са свінцовымі агіднасцямі жыцця старой царскай Расіі, якую ён увекавечыў у сваіх аўтабіяграфічных аповесцях «Дзяцінства», «У людзях», «Мае ўніверсітэты», у аповесцях «Жыццё Матвея Кажэмякіна», «Гарадок Акураў» і ў шматлікіх апавяданнях.

Жыццё Горкага «ў людзях», работа па найму, затым шматлікія яго хаджэнні па Русі дапамаглі будучаму пісьменніку добра вывучыць жыццё працоўнага народа, убачыць гэтае жыццё не скрозь прызму кніг, а пазнаць непасрэдна, жывым вопытам, шляхам асабістай цяжкай працы і шматлікіх сустрэч з самымі рознастайнымі людзьмі.

І Горкі ўбачыў увесь непрыглядны жах гэтага жыцця, страшэнныя здзекі, якім падвяргаўся працоўны народ у старой царскай Расіі, а, з другога боку, — навечна, усёй душой, усёй сваёй істотай паверыў у яго духоўнае хараство і сілу, убачыў, што ў ім пачала ўжо абуджацца рэвалюцыйная самасвядомасць, наспяваць гнеўны пратэст супроць «гаспадароў», супроць пануючых эксплуатацыйскіх класаў.

Боль за свой народ, палымянае жаданне дапамагчы яму вызваліцца ад спрадвечнага ўціску і такая-ж палымяная вера ў яго светлую будучыню ўказалі Горкаму жыццёвы шлях. Работа-ж у пролетарскім калектыве — у тыфліскіх чыгуначных майстэрнях, зносіны з большэвікамі, вывучэнне марксісцка-ленінскай тэорыі і асабістая сустрэча Горкага з В. І. Леніным, якая адбылася на трэцім з'ездзе партыі ў Лондане, назаўсёды вызначылі ідэйную накіраванасць яго творчасці, зрабіўшы яго вестуном рэвалюцыйнай праўды і барацьбы.

У цудоўнай казцы аб смельчаку Данко («Старуха Ізергіль») Горкі малое ўзвышаны, гераічны вобраз барацьбіта за народнае шчасце, чалавека, які, не пашкадаваўшы сябе, вырваў з грудзей сваіх сэрца і асвятліў ім, нібы факелам, шлях свайму народу да свабоды. У песні аб смелым Сокале, у песні аб Буравесніку Горкі стварае велічныя сімвалічныя вобразы рэвалюцыйных барацьбітоў, што выступалі на гістарычную арэну напярэдадні рэвалюцыі 1905 г.

У радзе сацыяльна-бытавых апавяданняў, напісаных у 90-я і 900-я гады, як «Чэлкаш», «Канавалаў», «Супругі Арловы», «Азарнік», «Ванька Мазін» і інш., Горкі ўжо ў рэалістычным плане паказвае, з

«І. В. Сталін і А. М. Горкі ў Горках».

Карціна мастака А. Герасімава

аднаго боку, найцяжэйшыя ўмовы жыцця і працы простых людзей, а, з другога боку, — зараджэнне сярод іх стыхійнага пратэсту. Разам з тым Горкі паказвае, што толькі арганізаваная барацьба пролетарыята з буржуазіяй і самадзяржаўем з'яўляецца адзінай правільнай шляхам, які вядзе да перамогі.

Калі В. І. Ленін у 1905 г. напісаў свой гістарычны артыкул «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура», дзе востра паставіў пытанне аб партыйнасці літаратуры, аб тым, што «літаратурная справа павінна стаць часткай агульнапролетарскай справы», Горкі, як палымяны патрыёт і рэвалюцыянер, адгукнуўся на артыкул Владзіміра Ільіча сваім выдатным раманам «Маці». У мільёнах экзэмпляраў разышоўся ён сярод пролетарыята ўсяго свету, быў перакладзены на некалькі дзесяткаў замежных моў і атрымаў высокую ацэнку В. І. Леніна, з'явіўся сапраўды настольнай кнігай для рабочых усяго свету.

Гістарычнае значэнне рамана «Маці» велізарнае. Горкі, па-першае, у асобе рабочага-большэвіка Паўла Власава даў першы ў сусветнай літаратуры вобраз станоўчага героя-рэвалюцыянера, які прысвяціў усё сваё жыццё справе барацьбы з самадзяржаўем і буржуазіяй, па-другое, намалёваў у сваім рамане гістарычную праграму рэвалюцыйнай барацьбы і яе мэту — перамогу сацыялізма, па-трэцяе — раскрыў ва ўсім харастве і паўнаце сацыялістычны ідэал, а, акрамя таго, сваім раманам, напісаным ужо ў гады рэакцыі, пасля паражэння рэвалюцыі 1905 г., саслужыў вялікую службу рабочаму класу — падтрымаў «падаючы дух супраціўлення», усяліў веру ў канчатковую перамогу справы рэвалюцыі.

Раман «Маці» выдатны і глыбока рэалістычны вобразам цудоўнай рускай жанчыны-рэвалюцыянеркі Пелагеі Нілаўны Власавай. Пелагея Нілаўна — адзін з лепшых гераічных жаночых вобразаў у сусветнай літаратуры. Цёмная, забітая, непісьменная жанчына, якая жыве ў вечным страху, у чаканні пабояў, Нілаўна, пад уплывам рэвалюцыйнай прапаганды сына і яго сяброў, пачынае паступова духоўна выпроствацца. Горкі па-майстэрску паказвае, як магутна пачынае праяўляцца душэўнае багацце гэтай проста

рускай жанчыны-працаўніцы з моманту прабуджэння яе свядомасці. Яна самааддана выконвае даручэнні падпольнай рэвалюцыйнай арганізацыі, разносіць лістоўкі, развозіць нелегальную літаратуру, вядзе гутаркі з сялянамі, выступае ў першых радах першамайскай дэманстрацыі.

У канцы рамана Пелагея Нілаўна ўжо не тая, што ў пачатку. Гэта валявы, мужны чалавек, гэта маці не толькі Паўла Власава, а ўсіх сваіх сыноў і дочак па духу і па класу, а разам з тым — першы ў нашай літаратуры вобраз новай, перадавой жанчыны-рэвалюцыянеркі.

Малюючы рэвалюцыйную барацьбу пролетарыята ў такіх творах, як раман «Маці», драма «Ворагі», нарыс «9 студзеня» і інш., Горкі ў той-жа час выкрываў антычалавечнасць буржуазіі, раскрываў яе эксплуатацыйную сутнасць, яе паразітызм, яе сацыяльную асуджанасць. Тэме сацыяльнага і маральнага вырэдвання буржуазіі і буржуазнай інтэлігенцыі Горкі прысвячае аповесці «Фама Гардзееў» і «Трое», раман «Справа Артамонавых», рад п'ес і, нарэшце, выдатную эпопею «Жыццё Кліма Самгіна». Ва ўсіх гэтых творах чырвонай ніткай праходзіць тая думка, што клас, які стварае каштоўнасці матэрыяльныя і духоўныя, — непераможны. Клас-жа, які нічога не вытварае, а толькі прысвойвае вынікі напружанай працы мільённых працоўных мас, паступова выраджаецца і прыходзіць да немінучай пагібелі.

Наогул тэма працы — адна з цэнтральных у горкаўскай творчасці. Горкі не раз падкрэсліваў, што ўсё цудоўнае на зямлі, усе каштоўнасці свету створаны ўпартай чалавечай працай. Вялікі рускі пісьменнік бачыў у працы найвялікшую сілу, якая пераўтварае і жыццё, і самога чалавека. З асаблівай гордасцю пісаў Горкі аб свабоднай творчай працы ў краіне сацыялізма.

Гаворачы аб велізарным гістарычным значэнні першай сталінскай пяцігодкі, Горкі пісаў:

«Я думаю, ніколі яшчэ ў свеце за ўсю яго гісторыю праца не выявіла так ярка і пераканаўча сваёй казачнай сілы, якая пераўтварае людзей і жыццё, як выяўляе яна гэтую сілу ў нашы дні, у нас, у дзяржаве рабочых і сялян».

Мастацкая творчасць Горкага і яго публіцыстыка прасякнуты высокім сацыялістычным гуманізмам. Гуманізм Горкага склаўся пад непасрэдным уплывам рэвалюцыйнага гуманізма В. І. Леніна і І. В. Сталіна — найвялікшых правадыроў і настаўнікаў усяго прагрэсіўнага чалавецтва. Дух ленінскага і сталінскага гуманізма пранізвае палымяную публіцыстыку А. М. Горкага, якая выкрывае фашысцкую пропаведзь расавай няроўнасці, пропаведзь войнаў, антычалавечную сутнасць імперыялістычнай рэакцыі.

Выступаючы палымяным барацьбітом за справу міру, Горкі звяртаецца да ўсіх, для каго вайна — велізарнае няшчасце: да рабочых і сялян, да прагрэсіўнай інтэлігенцыі, да моладзі і асабліва да жанчын:

«Маці! Жонкі! Вам належыць голас, вам належыць права тварыць законы. Жыццё паходзіць ад вас, і ўсе, як адна, павінны вы ўзняцца на абарону жыцця супроць смерці. Вы спрадвечныя ненавісніцы смерці. Вы — тая сіла, што нястомна змагаецца і пераадоўвае».

Творчасць Горкага — не толькі багацейшая скарбніца ідэйных і мастацкіх каштоўнасцей. Гэта — астрэйшая зброя ў руках працоўных усяго свету. Горкаўскія артыкулы і памфлеты, якія выкрываюць імперыялістычную Амерыку, гэтую краіну Жоўтага Д'ябла, гучаць і сёння найглыбейшым асуджэннем і грозным папярэджаннем свету капіталістычных драпежнікаў і ў той-жа час згуртоўваюць усіх простых людзей у адзіны сусветны фронт прыхільнікаў міру.

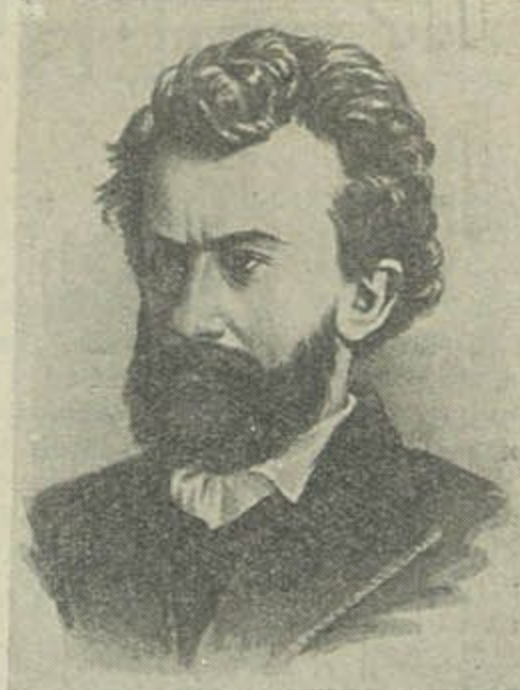
К. КАЗЛОВА,

кандыдат філалагічных навук.

Наш КАЛЕНДАР

Выдатны вучоны- падарожнік

(Да 65-годдзя з дня смерці)

МІКЛУХА-МАКЛАЙ

ВЫДАТНЫ рускі падарожнік Нікалай Нікалаевіч Міклуха-Маклай вядомы далёка за межамі нашай Радзімы.

Усё сваё жыццё прысвяціў ён глыбокаму вывучэнню быту першабытных народаў, быў першым з цывілізаваных еўрапейцаў, які наведаў неадследзаныя астравы Новай Гвінеі. Рускі падарожнік-вучоны назіраў жыццё, норавы, звычкі, паводзіны, працу людзей у іх першабытным стане. Сваёй шматгадовай самаадданай работай ён унёс вялікі ўклад у навуку аб расах, аб першабытнай культуры людзей, заслужыў павагу і пашану далёка за межамі нашай Радзімы.

Міклуха-Маклай нарадзіўся 14 ліпеня 1846 года ў сям'і інжынер-капітана, у сяле Раждзественскім Наўгародскай губерні.

Дваццацігадовым юнаком Нікалай Нікалаевіч аддаўся навуковай рабоце: вывучаў праблемы паходжання жыцця, развіцця відаў, законы ператварэння арганічнага свету. З гэтай мэтай ён прадпрыняў падарожжа на Канарскія астравы, дзе вывучаў анатомію губак і хрыбетных рыб.

У імя навукі ён стойка пераносіў небяспекі і нястачы, нярэдка хваробы і голад, ведучы назіранні, збіраючы важнейшыя матэрыялы. Але сапраўдную славу набыў Нікалай Нікалаевіч як вучоны, калі пражыў некалькі год сярод папуасаў на астравах Новай Гвінеі.

У 1870 годзе з Кранштата ў кругасветнае падарожжа вышла ваеннае судна «Віцязь». На яго барту знаходзіўся 24-гадовы вучоны Міклуха-Маклай. Праз 10 месяцаў плавання «Віцязь» спыніўся ля паўночна-ўсходняга берагу пустыннага вострава Новая Гвінея. Пакінуўшы на беразе сярод туземцаў-папуасаў траіх смельчакоў — Н. Н. Міклуху-Маклая і яго двух слуг, судна адплыло.

Папуасы сустрэлі прышэльцаў варожа, жэстамі ўказвалі ім на мора. Але вельмі хутка яны шчыра палюбілі «чалавека з месяца», як назвалі яны Міклуху-Маклая за яго сардэчнасць і дружбу.

Міклуха-Маклай зрабіў неацанімую паслугу для навукі, абвергнуўшы праднамераныя выдумкі расістаў аб тым, што папуасы нібыта ніжэйшая чалавечая раса, прызначаная для эксплуатацыі і прыгнечання.

Вялікі гуманіст, чалавек светлага розуму Міклуха-Маклай стаў шчырым другам першабытных народаў. Ён заўсёды думаў аб іх абароне, аб дапамозе ім, называў іх народамі-дзецьмі.

Міклуха-Маклай пяць раз наведаў Новую Гвінею, спыняючыся на новых месцах. Сярод дзікуноў ён не пераставаў быць культурным чалавекам, не змяняў сваіх звычак, прадаўжаў навуковыя шуканні, вывучаў сапраўды першабытную культуру. Ён у дасканаласці авалодаў мовай папуасаў, вывучыў мову малайцаў. Да яго мова папуасаў не была вядома навуцы.

Матэрыялы, сабраныя вучоным, прадстаўляюць выключную цікавасць для навукі. Пры жыцці ён паспеў апублікаваць толькі 76 сваіх работ.

Вялікі гуманіст, ён смела сцвярджаў ідэю аб роўнасці народаў, абвяргаў тэорыю вышэйшай чалавечай расы, лічачы жыццё папуасаў ранняй стадыяй развіцця чалавецтва, праз якую прайшлі ўсе народнасці.

Міклуха-Маклай памёр у 1888 годзе ў Пецярбургу, куды прыехаў зусім хворым з жонкай і двума дзецьмі.

ГЕНІЯЛЬНЫ ПАЛКАВОДЗЕЦ

(Да 140-годдзя з дня смерці)

ГЕНІЯЛЬНЫ рускі палкаводзец Міхаіл Іларыёнавіч Галенішчэў-Кутузаў нарадзіўся 5 (16) верасня 1745 года ў Пецербургу ў сям'і інжынера-генерала. Ваенную адукацыю малады Кутузаў атрымаў у інжынерна-артылерыйскай школе, дзе паказаў выдатныя здольнасці. Ён вельмі добра ведаў ваенную гісторыю, тактыку, інжынерную справу, вывучыў латынь, французскую, нямецкую, а пазней шведскую, англійскую, турэцкую і польскую мовы.

Службу ў страі будучы вялікі палкаводзец пачаў у студзені 1761 года ў чыне прапаршчыка. Гэта быў час буйных ваенных поспехаў рускай арміі, якія садзейнічалі вылучэнню Расіі на становішча вялікай дзяржавы. У пераможных войнах (Паўночная, Сямігадовая) вырасла і ўзмацнела рускае ваеннае майстэрства, выдатнымі прадстаўнікамі якога былі Пётр I, Румянцэў, Сувораў.

Кутузаў быў вучнем і паплечнікам Суворова. Сваю ваенную службу ён пачаў камандзірам роты ў палку, якім камандаваў гэты славетны рускі палкаводзец. Ад Суворова Кутузаў атрымаў у спадчыну асноўныя якасці ваеначальніка, прынцыпы яго «навукі перамагаць», гарачую любоў да салдата, у якім ён бачыў сілу рускай арміі.

Баявая біяграфія Кутузава-афіцэра і Кутузава-генерала поўна гераічных подзвігаў і выдатных перамог. Ён прымаў удзел ва ўсіх войнах свайго часу, быў удзельнікам паходаў 1764, 1765, 1769 гадоў. Кутузаў змагаўся супроць турак у Малдавіі пры Рабой Магіле, на Пруце, Папешці, ля Куінбурна, у Крыму, штурмаваў са сцягам у руках вёску Шумы каля Алушты, удзельнічаў у асадзе крэпасцей Акерман і Бендэры. Гэта быў чалавек легендарнай храбрасці, бязмежнай мужнасці. Ён не раз глядзеў у твар смерці, быў двойчы небяспечна ранены ў галаву, страціў правае вока, але няўменна вяртаўся ў строй, на поле бітвы. У абароне Айчыны ён бачыў галоўнае сваё прызначэнне, мэту свайго жыцця. Кутузаў быў удзельнікам сусветна славага штурму Ізмаіла — штурму, які ўвайшоў у гісторыю рускай арміі, як адна з самых слаўных яе старонак.

Пасля ўзяцця Ізмаіла Кутузаў, выступаючы ўжо як праслаўлены ваеначальнік, атрымлівае ўсё больш і больш адказныя задачы. Ён разбіў 23-тысячнае турэцкае войска пры Бабадагу, выратаваў ад разгрому рускую армію, якая змагалася ў 1805 годзе ў Аўстрыі супроць Напалеона, разбіў колькасна большую турэцкую армію і ў 1811 годзе, прымуціўшы Турцыю да міру ў адказнейшы момант, калі Напалеон збіраўся ў свой паход на Расію. Ва ўсіх гэтых кампаніях Кутузаў выступаў як даспелы палкаводзец, палкаводзец-наватар, што знаходзіў новыя метады вядзення вайны, змагаўся супроць коснасці і рутыны, супроць духу прускай муштры.

Вянцом палкаводчага майстэрства была яго перамога ў Айчынай вайне 1812 года.

З 1810 года Напалеон пачаў у велізарных маштабах падрыхтоўку да вайны з Расіяй, стварыўшы для гэтага так званую «вялікую армію» колькасцю ў 600 000 чалавек. У ноч на 12 (24) чэрвеня 1812 года гэтая армія без абвешчання вайны ўторглася ў межы Расіі. Дзве рускія арміі пад камандаваннем Баркляя-дэ-Толі і Багратыёна адступалі ўглыб краіны. Перад тварам варожага нашэсця позірк і ўсяго народа звярнуліся да вядомага ўсёй краіне праслаўленага палкаводца Кутузава. Арміі быў патрэбен правадыр, якому-б давараў народ. Такім правадыром стаў Кутузаў. Не гледзячы на нянавісць да Кутузава, цар Аляксандр I быў вымушаны назначыць яго галоўнакамандуючым усімі рускімі арміямі. Назначэнне Кутузава выклікала ўсеагульнае адабрэнне і з'яві-

М. І. КУТУЗАЎ

лася адной з важнейшых падзей айчынай вайны 1812 года. Кутузаў узяў баявы дух арміі. З моманту назначэння Кутузава галоўнакамандуючым баявы дзеянні рускай арміі прынялі імклівы характар, былі падпарадкаваны адзінай стратэгічнай мэце, намечанай Кутузавым. Гэтая мэта заключалася ў тым, каб знясіліць напалеонаўскія войскі, абяскровіць іх, а затым перайсці ў рашучае контрнаступленне.

Кутузаў арганізаваў планамерны адыход арміі насустрач падмацаванню, якое спяшала ёй на дапамогу, а затым імкнуўся не дапусціць ворага да Масквы, вырашыў даць бітву Напалеону ў вёсцы Барадзіно. У гэтай бітве руская армія пакрыла сябе неўвядомай славай. Сваім палкаводчым майстэрствам Кутузаў пераўзышоў Напалеона, які лічыўся непераможным палкаводцам. Разграміўшы праціўніка, руская армія захавала пры гэтым свае асноўныя сілы. Аднак барадзінская перамога не магла быць рэалізавана з-за агульнай стратэгічнай абстаноўкі, якая склалася не ў

карысць рускіх войск і якую Кутузаў не мог, вядома, змяніць адным ударам. Таму Барадзінская бітва не прывяла да канчатковага разгрому напалеонаўскай арміі.

Пасля Барадзіно Кутузаў павінен быў неадкладна перайсці ў рашучае контрнаступленне, але для гэтага сіл яшчэ не было. Вялікі палкаводзец прыняў адзіна правільнае рашэнне — пакінуць Маскву, каб выйграць час для назаплення сіл, для ажыццяўлення свайго геніяльнага замыслу — флангавага марш-маневра рускай арміі ў раён Таруціна. «Самой задачай Масквы прыгатуе я пагібель непрыяцелю. Я баталію выйграў раней Масквы, але патрэбна аберагаць армію, а хутка ўсе нашы арміі... стануць дзейнічаць да адной мэты, і Напалеон доўга ў Маскве не прабудзе», — пісаў вялікі палкаводзец.

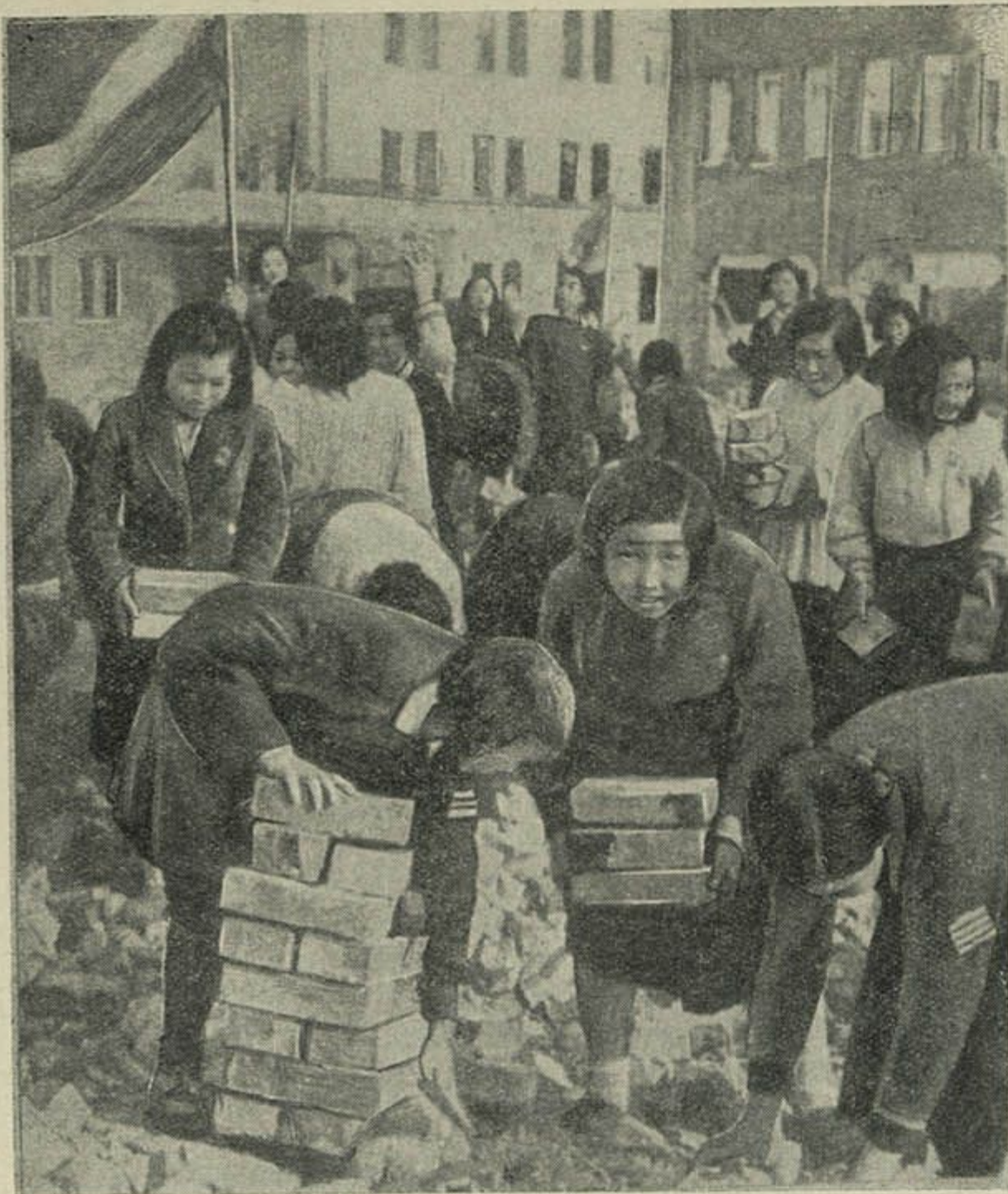
Прадбачанне Кутузава бліскача апраўдалася. Напалеон, вымушаны пакінуць Маскву, трапіў пад сакрушальныя ўдары рускай арміі. У баях ля Таруціна і Малаяраслаўца вораг быў канчаткова зламаны, і рускія перайшлі ў рашучае контрнаступленне. Ажыццявіўшы нябачанае раней у гісторыі ваеннага майстэрства паралельнае праследванне, Кутузаў поўнаццю знішчыў «вялікую армію» Напалеона ў баях пад Вязьмай, Дарагабужам, Духаўшчынай, Красным, ля ракі Беразіны.

Высокую ацэнку палкаводчаму майстэрству Кутузава даў вялікі Сталін. Выступаючы супроць недаацэнкі Кутузава, як палкаводца, таварыш Сталін пісаў, што «Кутузаў як палкаводзец быў бясспрэчна двума галоўнымі выхадцамі Баркляя-дэ-Толі», што «...наш геніяльны палкаводзец Кутузаў... загубіў Напалеона і яго армію пры дапамозе добра падрыхтаванага контрнаступлення».

Адстаяўшы сваю родную зямлю ад напалеонаўскіх захопнікаў, рускія войскі ў студзені 1813 года перайшлі граніцу і ўступілі ў Заходнюю Еўропу. Кутузаў загадваў салдатам «давараўшыць паражэнне непрыяцеля на ўласных палях яго». Але сілы самога палкаводца былі на зыходзе. 16 красавіка 1813 года ён памёр.

Імя Кутузава назаўсёды захаваецца ў памяці савецкага народа. Яно з'яўляецца сімвалам беззаветнай адданасці Радзіме і нянавісці да яе ворагаў. Яно назаўсёды застанеца ў гісторыі як імя аднаго з геніяльных палкаводцаў зямлі Рускай, праславіўшых рускую зброю, сказаўшых сваё слова ў развіцці ваеннага майстэрства. Яно з'яўляецца грозным напамінам тым, хто, марачы аб сусветным панаванні, рыхтуе вайну супроць нашай Радзімы — напамінам аб тым, што рускі народ біў і будзе бязлітасна біць агрэсараў, калі яны, забыўшыся аб уроках гісторыі, паспрабуюць напасці на нас.

Маёр Б. УСЦІНАЎ

Амерыканская авіяцыя падвяргае варварскім бамбардыроўкам сталіцу Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі — Пхеньян.

На здымку: вучаніцы жаночай сярэдняй школы за разборкай разбуранага будынка. З сабраных цаглін будуецца зямлянка і бомбасховішчы.

Дзеці... Нават люты драпежнік не чапае дзіцяці... Са старых кніжак мы памятаем расказ пра арліцу, у якой паляўнічы застрэліў арлёнка. Драпежніца спусцілася ў калыску, дзе спала дзіця жніі — жонкі паляўнічага. Але яна не выдзеўбала яму вачэй, не выпіла з яго крыві, як рабіла з кожнай сваёй ахвярай... Яна асцярожна паклала дзіця ў сваё гняздо, а сама пакінула яго...

Якім-жа імем назваць людзей, якія адбіраюць у маці іх дзяцей і пры іх-жа выколаваюць ім вочы, забіваюць, кідаюць пад танкі?

Ад імя беларускіх маці далучаю свой голас і я да голасу жанчын — маці нашай Совецкай Радзімы і пытаюся ў амерыканскіх маці: «Куды адпраўляеце вы сваіх сыноў? Дакуль вы будзеце маўчаць?»

Ганьбай і пракляццем сустрэне вас чалавецтва, калі страх заглушыць ваш голас, якім моцны маці ўсяго свету.

Л. ШАРШНЕВА.

АД ІМЯ БЕЛАРУСКІХ МАЦІ

Прайшло амаль восем год з дня пераможнага заканчэння другой светнай вайны. А ў памяці савецкіх людзей яшчэ свежыя цяжкія ўспаміны варожага нашэсця, яшчэ не сцерлася горыч утраты любімых дзяцей, якія не вярнуліся з фронту. Гераічнай смерцю загінула мая старэйшая дачка — партызанка Рыма. І ніхто, як маці, не разумее цяжар гэтай утраты.

Рух прыхільнікаў міру пашыраецца ва ўсіх краінах, і Савецкі Саюз ідзе ў іх авангардзе.

... Хутка будзе ўжо тры гады, як амерыканскія імперыялісты паляць і руйнуюць гарады і сёлы Карэі, праліваюць рэкі крыві ні ў чым не павінных дзяцей, старых, жанчын.

Чыё сэрца не сціскаецца болей пры ўспаміне аб гэтай маленькай гераічнай краіне і яе вялікім пакутніку-народзе? Каму што дрэннае зрабілі гэтыя спрадвеку мірныя і працавітыя людзі? Злачынствы над ваеннапалоннымі-патрыётамі Карэі — на астравах Кочжэдо, Панган, Іонгхода прыводзяць у жах

мірнае чалавецтва ўсяго свету. Супроць насельніцтва Карэі амерыканскія інтэрвенты пусцілі ў ход самае страшэннае, што ведае гісторыя войн — хімічную зброю. Яны не грэбаюць нічым. Спрадвеку сваёй мудрасцю служыла людзям навука. Перад ёю заўсёды ў павазе і захапленні схілялі галовы людзі. І як яе ў сябе зняславілі амерыканскія імперыялісты! За доллары купілі яны сваіх вучоных. Заглушыўшы званам долараў сумленне і чэсць гэтых дзяльцоў ад навукі, яны загадалі ім рабіць тое, на што не ўзняліся-б рукі ні ў аднаго інквізітара сярэдневякоўя.

Гісторыя чалавецтва не ведае яшчэ такой подласці. У прабёрках разводзяць яны бацыл страшэнных эпідэмічных хвароб: халеры, чумы, воспы. Заражаныя гэтымі хваробамі жабы, мышы, павукі, мухі пагружаюцца ў самалёты і скідаюцца на людзей, якія хочуць быць незалежнымі, мірна працаваць на сваіх палях і заводах, множыць сваю культуру, спакойна гадаваць і вучыць сваіх дзяцей добраму і разумнаму.

Герой Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі Лі Су Оэк.

Сельская настаяніца

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Мал. М. Бельскага

РЫТА Дзятлава здавала дзяржаўныя экзамены за ўніверсітэт. Ніхто не сумняваўся, што яна атрымае дыплом з адзнакай. Ды і якое тут магло быць сумненне? З першага да апошняга курса Рыта ішла першай студэнткай — у яе заліковай кніжцы красаваліся адны пяцёркі.

Ды не адны толькі пяцёркі вызначалі Рыціна прашынства. У бурлівым універсітэцкім жыцці Рыта Дзятлава належала да таго актыўнага касцяка, вакол якога варочаюцца ўсе студэнцкія падзеі. Яна з поспехам іграла на ўніверсітэцкай сцэне ролі маладых дзяўчат-комсамолак, усе гады была старшынёй прафкома, абараняла прашынства сярод шахматыстак рэспублікі і нават удзельнічала на сусветным фестывалі ў Берліне.

Ну, а калі не таіць праўды, дадаць яшчэ і тое, што Рыта ніколі не была супроць таго, каб паспяваць ці пры зручным выпадку патанцаваць хоць да раніцы, то стане зразумелым, чаму жыццё ўяўлялася ёй не іначай, як шырокім прасторам, у якім заўсёды можна знайсці і зрабіць нешта прыемнае і карыснае сабе і людзям, якія цябе акружаюць.

Экзамены падыходзілі к канцу, прызначэнні на працу былі ўжо атрыманы, а выпускнікам усё яшчэ не верылася, што яны, як кажуць, без пяці хвілін ужо спецыялісты, людзі ва ўсіх, без выключэння, адносінах самастойныя, і што ўжо зусім недалёка той час, калі самім прыдзецца адказваць за лёс другіх — сваіх выхаванцаў.

І вось у гэты самы час на сям'ю Дзятлавых нібы чорная хмара насунулася.

Рыціна бабуля Маргарыта Юр'еўна ледзь не злегла ў пасцель. Яна даўно пакутвала ад павышанага крывянога ціску і яшчэ ад нейкіх адным толькі дактарам вядомых непаладкаў у сэрцы, а тут яшчэ дадаліся нервы.

Цямней ночы хадзіла Рыціна маці, Ізабела Міхайлаўна, стройная, з лёгкай сівізнай у высокай прычосцы саракапяцігадовая гаспадыня дома і выкладчыца

французскай мовы ў інстытуце замежных моў.

«Трагічную» вестку аб прызначэнні Рыты ў сельскую школу Ізабела Міхайлаўна пачула па дарозе з інстытута ад Рыцінай таварышкі.

— Быць кандыдатам на дыплом з адзнакай, займацца ў кансерваторыі, ведаць мовы (мелася на ўвазе — замежныя) і пасля ўсяго гэтага ехаць, куды?! «В деревню, к тетке»... — у калгас, на бульбу!..

Ад распачы і адчаю яна амаль не захварэла. І гэта быў шчыры адчай і распач маці, якая бачыць немінучую «гібель» свайго дзіцяці і яшчэ не ведае, як і чым дапамагчы яму...

Раман Іванавіч Дзятлаў, чакаючы к абеду хатніх, з асалодай выцягнуўся ў сваім кабінце на дыване і, хаваючыся ў шызым дыме, праглядаў свежыя газеты.

— Не разумею, чаму ў калгас нельга ехаць чалавеку, які мае дыплом з адзнакай, гаворыць па-французску, добра спявае і іграе на піяніно?! Не разумею! — шчыра дзівіўся ён жончынаму адчаю.

У яго, інжынера-канструктара, усё жыццё праходзіла без страху перад новым і цяжкім, у пошуках гэтага новага і цяжкага, таму жончын адчай ніяк не ўкладаўся ў яго галаву.

— Не разумею цябе! — прыўзнямаючыся на локці і пільна ўглядаючыся ў твар жонкі, развёў ён рукамі. — Ты аж пастарэла, — дабрадушна пажартаваў ён, ведаючы за сваёй жонкай гэтую жаночую слабасць — страх перад старасцю.

— Пастарэла! Можна розуму крануцца ад такой «шчаслівай» часіны!.. Столькі вучыцца, такія здольнасці...

Не, Ізабела Міхайлаўна плакала шчырымі слязьмі.

— А ты... а табе жарты. Мець такія сувязі ў міністэрстве асветы... Быццам ёй тут не знайшлося-б месца. Усе як мага стараюцца застацца. Галя Дубровіна — якое параўнанне можа быць па-

між ёю і Рытай, а застаецца-ж, і ўжо ў рэдакцыі месца ёй знайшлі. І ўсё таму, што ў бацькі баліць галава аб сваім дзіцяці...

— Давай, матухна, без абвінаваўчых актаў і прысудаў разбярэмся ў Рыціным прызначэнні. Па-першае, што, на твой погляд, павінен быў зрабіць я, каб наша дачка засталася ў Мінску? Старацца даведацца, хто ўваходзіць у дзяржаўную камісію па размеркаванні выпускнікоў і заводзіць з членамі яе знаёмства, а потым наравіць выпіць з кімнебудзь з іх куваль пива, каб у зручны момант закінуць патрэбнае слоўца?.. Дык ты-ж, матухна, ведаеш, што на такія рэверансы я не здатны, ды і камісія таксама — людзі ўсё салідныя. Калі і грэшаць часам чарачкай, дык напэўна дома... — паспрабаваў абярнуць усё ў несур'ёзны жарт Раман Іванавіч і абняў жонку за панікляныя плечы. — Значыць, гэты варыянт адпадае. Далей — сувязі, як ты кажаш. Ну, падумаў сама, як я, парадкам ужо сівы чалавек, нібы бедны сваяк, буду сядзець у прыёмнай міністра, няхай сабе і майго прыяцеля, а потым буду ненатуральна ўсміхацца, камячыць у руках шапку і, заікаючыся ад няёмкасці, прасіць: «Як-бы гэта, Іван Іванавіч, зрабіць так, каб маю дачку пакінуць у сталіцы, а каго-небудзь накіраваць на яе месца...». Зноў-такі скажы: ведаючы мяне дваццаць пяць гадоў, ці здольны я на такі крок? Ды-бог, матухна, не. Хоць зарэж!

— Я ведаю, што цяпер ты не здольны на гэта. А раней дзе быў, калі яшчэ ніякага размеркавання не рабілася, калі можна было пагаварыць, як і ўсе людзі? — рэзка адхіснулася ад мужа Ізабела Міхайлаўна, абсыпаючы яго іскрамі гнева і знявагі.

— Запэўніваю цябе, дарагая, што не ўсе хадзілі па міністэрствах... Што датычыць мяне, то такая ідэя і праз сто гадоў не прышла-б мне ў галаву, бо я не бачу ніякага няшчасця ў тым, што мая дачка паедзе настаўнічаць туды, дзе нарадзіўся яе бацька, дзе жывуць і працуюць яе дзядзькі, дваюрадныя браты і сёстры... Не бачу ў гэтым нічога жалівага!

У дачку Раман Іванавіч верыў і ганаваўся ёю. Сваю дарогу яна выбірала сама і звязвала з ёю многа надзей.

Не, Рыта не падобна была да маці. Яе не палохала вёска. Яна радаснымі вачыма глядзела на жыццё, а гэта — вярнейшая прымета чалавечага шчасця. І Раману Іванавічу, як бацьку, гэтага было дастаткова: няхай пачынае з вёскі, жыццё вялікае — вернецца і ў горад.

І Раман Іванавіч быў у добрым настроі. Як і заўсёды, быццам нічога не здарылася, весела жартаваў, ахвотна садзіўся за абедзенны стол.

— Як справы, Маргарыта Раманаўна? — нязменна звяртаўся ён да дачкі, якая сядзела заўсёды поруч.

Маргарыта, або Рыта, як звалі яе хатнія і ўсе сябры, дваццацідвухгадовая цвітучая дзяўчына, сінявокая, светлакошая, з твару вельмі падобная да бацькі, ускідвала на яго позірк задорных вачэй і, бесклапотна ўсміхаючыся, адказвала:

— Усё ў парадку. Думаю днямі паехаць у свой раён, са школай ды з настаўнікамі пазнаёміцца. Як ты мяркуеш, татка?

— Думаю, правільна вырашыла. Часу ў цябе пакуль што хапае. Пазнаёмся, прыгледзься, ці ёсць у раёне патрэбная

табе літаратура. Калі няма, з дому вазьмі, — раіў бацька.

— А я пра гэта і не падумала, — запэкаілася Рыта.

— Усё трэба прадбачыць, дачка. Цяпер у цябе клопатаў прыбудзе.

— Усё-ж страшнавата, тата, — шчыра прызналася Рыта.

— Гэта маці з бабуляй на цябе страху нагналі.

— Я не баюся вёскі. Мяне непакоець праца. Ці здолею я...

— Ну з гэтага ўсе пачыналі. У свой час мы ўсе прайшлі праз страх. І калі ў цябе гэты страх, то я спакойны. Папраўдзе сказаць, я непакоеўся за іншае. Баяўся, што пад напорам псіхічнай атакі і ты павесіш нос на квінту. Памятаеш, як летась мы гасцілі з табой у дзеда Івана? Што ты скажаш пра іх вёску, калгас?

— У дзеда мне падабаецца. Калі-б мая школа была ў такім-жа калгасе, я нічога лепшага і не хацела-б, — ажывілася Рыта.

— Дзівачка! Ды дзедаў калгас, калі хочаш ведаць, усяго толькі моцны сярэдняк. А колькі ў нашай рэспубліцы калгасаў-перадаёў, якія маюць і сваю школу-дзесьцігодку, і больніцу, і электрастанцыю, і радыёвузел.

— Я ведаю гэта і кажу табе — мяне не палохае вёска.

Пасля размовы з бацькам зноў успыхвалі сінім святлом Рыціны вочы, і зноў густым румянцам яшчэ не спуджанай вясны гарэлі круглыя шчокі, а на вусны, як і заўсёды, з самага сэрца прасілася песня.

Не так Рыта адчувала сябе пасля гутаркі з маці. Ізабела Міхайлаўна належала да ліку тых маці, на якіх уласныя дзеці дзейнічаюць, нібы курыная слепа-та. Дальнабачныя і разважлівыя ва ўсім, што датычыць няхай сабе цэлага свету, яны раптам нібы слепнуць, калі справа закранае іх уласных дзяцей. Гэтую рысу Ізабела Міхайлаўна атрымала ў спадчыну ад сваёй маці.

Калі дваццаць тры гады таму назад, праз поўгадзіны пасля з'яўлення на свет Маргарыты малодшай, малады бацька, ледзь не згубіўшы ад хвалявання і шчасця галаву і здольнасць разважаць, уляцеў да цёшчы з гэтым незвычайным паведамленнем, Маргарыта Юр'ёўна ўрачыста выпрасталася ва ўвесь рост і прароча вымавіла:

— Ёй трэба даць прыгожае імя. Яна заслугоўвае гэтага!..

... Такімі-ж вачыма, як некалі яе маці, глядзела зараз на сваю дачку Ізабела Міхайлаўна.

— З такімі здольнасцямі яе месца толькі ў сталіцы, на вёсцы яна зачакне... — ужо зусім безнадзейна прарочыла маці, аслепленая любоўю да Рыты.

І гэта была вельмі цяжкая хвароба.

* * *

Урачыста адсвяткавалі выпускны вечар. У апошні раз усім курсам праспявалі ўсе студэнцкія і развітальныя песні — і ўжо на другі дзень імклівымі цягнікамі, кожны насустрач сваёй будучыні, раз'язджаліся выпускнікі, назаўсёды пакідаючы мілыя сэрцу ўніверсітэцкія і інтэрнацкія сцены.

Бывай, прывольнае студэнцкае жыццё! Прывітанне табе, будучыня!

Яшчэ з вясны бацька купіў Рыце Дзятлавай турысцкую курсоўку па Каўказу, і дзяўчына з захапленнем марыла аб тым дні, калі яна, вольная ад усякіх экзаменаў, сядзе ў прамы вагон і па-

едзе да сініх гор у шапках вечных снягоў, да чароўнага мора, якога не бачыла ніколі ў жыцці...

А пакуль што яе чакала іншая дарога. Загадзя купіўшы на гарадской станцыі білет, Рыта сабрала невялічкі чамаданчык і, адмовіўшыся ад усякіх праважытых, паехала на вакзал. Яе сусед па купэ, рухавы дзядок у панашаным гарнітуры, з тонкім партфелем у руках, даведаўшыся, што яна едзе ў сельскую школу, клапатліва паправіў гальштук і, цярэбачы сівы клін барады, з павагай адзначыў:

— Сельская настаўніца, значыць. Пахвальна, пахвальна. Па ўласнаму жаданню ці прызначылі?

Гэтае пытанне злёгка збянтэжыла Рыту. І сапраўды, ці папрасілася-б яна сама на вёску? Стараючыся не пакрывіць душой, яна адказала:

— Прызначылі. Але і сама я не супроць таго, каб працаваць у сельскай школе.

— Пахвальна, пахвальна, — зноў застаўся задаволены яе адказам дзядок і прадставіўся Рыце: — А я вось калгасны аграном. У сталіцу па калгасных справах ездзіў, у міністэрства... Я таксама ў жыццё выходзіў з вёскі. Даўно, праўда, да рэвалюцыі яшчэ — і не так, як вы, пачынаў. Першыя крокі рабіў у панскім маёнтку. У нашым павеце быў такі земскі дзеяч, ліберал... Заводзіў у сваёй гаспадарцы заграшчаныя парадкі... У яго быў свой фельчар-ветэрынар, каморнік, аграном... Але, скажу вам, што ў гэтага ліберала наш брат, інтэлігент, мала чым розніўся ад батрака... А вас зусім іншае чакае.

— Цяпер настаўнік самы паважаны чалавек на сяле, — падтрымала агранома таксама немаладая шчуплая жанчына ў тараноўцы. — Ён і дэпутат, і агітатар, і артыст... У нашай дзесьцігодцы настаўнікаў каля трыццаці чалавек, дык...

— Што і казаць, — да канца зразумеў яе аграном. — Настаўнік зараз — сіла! А вось у мой час сельская школа ў некаторым сэнсе была добраахвотнай высылкай. Прыедзе такая гарадская былінка, — кінуў ён у бок Рыты, звяртаючыся да жанчыны ў тараноўцы, — і зачакне, калі не хопіць сіл для змагання, аб якім ёй нават і не снілася... Але былі і вынослівыя. Герані былі!.. У нашым раёне, у Асінаўскай дзесьцігодцы, працуе дырэктарам Громава Антан'на Пятроўна. Мы з ёй некалі разам пачыналі...

— У Асінаўскай дзесьцігодцы кажаце? — зацікаўлена перабіла агранома Рыта. — У мяне туды прызначэнне.

— Вам пашанцавала. З такім дырэктарам пачынаць не ўсякаму трапляе... Вы, напэўна, бачылі фільм «Сельская настаўніца»? Смела скажу, што Антаніна Пятроўна магла-б службыць дастойным прататыпам... Мы з ёю разам пачыналі, — з гонарам паўтарыў стары аграном.

Ваабражэнне Рыты пачало маляваць вобраз старой сельскай настаўніцы, добра знаёмай гэтаму сівому, як голуб, аграному, з якім тая сустрэлася некалі, калі ён быў яшчэ маладым чалавекам...

Рыта не спускала вачэй з акна, паўз якое, нібы блізныя-сёстры, беглі адна за другой, ласкава кланяючыся падарожнаму ветру, стройныя белыя бярозкі. Вось адна кучаравая, тоненькая вырвалася на палянку і закружылася з ветрам ў лёгкім грацыёзным танцы... Рыце прыпомнілася такая-ж стройная

дзяўчына... І быццам на яе, заспяваў яе пашчотны голас:

«Средь шумного бала, случайно,
В тревоге мирской суеты
Тебя я увидел»...

Хто гэта спяваў? Варанька з фільма? Маладая сельская настаўніца — даўняя знаёмая старога агранома? Ці сама яна, Рыта?..

— Вось я і дома. Вунь, здаецца, і наш калгасны «Масквіч». Прыехалі па старога, — задаволены ўглядаючыся ў акно, узяўся за партфель аграном.

— Пажадаю поспехаў на высокароднай ніве асветы, — трымаючы шапку ў руцэ, пакланіўся ён Рыце. — І папрашу перадаць ад мяне прывітанне Антаніне Пятроўне. Скажыце, кланяўся Антон Васільевіч. Яна мяне памятае: мы з ёю некалі разам пачыналі...

— Дзякую, абавязкова перадам, — і Рыта пайшла правесці старога агранома аж да самага тамбура.

Ён паволі спускаўся з падножкі вагона, а насустрач яму спяшаліся загарэлы хлопец у блакітнай футболцы і злінялай цюбецейцы і невысокая дзяўчына са звязкай кніжак у руках.

«Хлопец, напэўна, шафёр, — падумала Рыта, а дзяўчына — мусіць, малады калгасны аграном — вучаніца Антона Васільевіча».

Стары аграном сардэчна прывітаўся з імі, і ўсе рушылі разам да «Масквіча». Калі яны павярнуліся, цягнік ужо крануўся. Рыта памахала ім белай хусцінкай. Яны доўга не садзіліся ў машыну і ўсё махалі ў адказ ёй загарэлымі рукамі.

Вярнуўшыся ў купэ, Рыта зноў падсела да акна. Думкі аб старым аграноме і яго спадарожніках паступова развееліся. Рыта ўспомніла нядаўніх універсітэцкіх сяброў. Дзе зараз Шура Палявая, Надзя Гурко, Маня Козак? Можна таксама недзе ў дарозе і таксама ўспамінаюць яе, Рыту, універсітэт, апошні развітальны вечар... Сашка Богдан, напэўна, напывае баском: «Где же вы теперь, друзья-однополчане...» Сашка... Толькі і засталася ад іх дружбы, што фотакарткамі ў апошні вечар абмяняліся. Абяцаў пісаць. Трэба будзе і самой апісаць яму свае падарожныя прыгоды...

Поезд падыходзіў да станцыі, дзе Рыце трэба было сходзіць. На змену яе лёгкаму суму прыйшлі звычайныя дарожныя клопаты: як дабрацца да новай школы, ці ходзяць туды машыны, як сустрэне яе школа, настаўнікі?... З такімі трывожнымі думкамі, як паставіцца лёс да першых крокаў яе самастойнага жыцця, Рыта вышла на перон. Ёй казалі, што да Асінаўкі недалёка — пяць кіламетраў. І дарога добрая, цераз лес, але народу многа ходзіць — ісці не будзе страшна. Рыта супакоілася і пайшла ў паказаным кірунку.

Праз які кіламетр яе дагнала фурманка. Чырвонашчочкая кабеціна, намасціўшы воз добрай поўкапою канюшыны, засцеленай рабой тканай посцілкай, спрытна кіравала нізкарослай, але бойкай на хаду кабылкай.

— Сядайце, падвяду, — параўнаўшыся з Рытай і нацягваючы лейцы, нараспеў запрасіла яна.

Нешта вельмі шчырае было ў павучым голасе і ў грубаватым, але сімпатычным твары жанчыны. Гэтая шчырасць не дала Рыце задумацца. Адказваючы жанчыне такою-ж дабрадушнай усмешкай, Рыта кінула на воз спачатку чамаданчык, а потым і сама ўскочыла ў перадак.

— Сядайце ў задок, тут вышэй і мяк-

чэй, — зычліва пасунулася жанчына. — Напэўна, у госці да некага едзеце? — не ўтрымалася яна ад звычайнай вясковай цікаўнасці.

— Не, у школу. У Асінаўку.

— Настаўніца, значыць, новая. Толькі чаму вы так рана? Звычайна, настаўнікі пад восень едуць, — і, не чакаючы тлумачэння, задаволена паведаміла: — У Асінаўцы і мае два хлопчкі вучацца. У шостым і ў пятым. А гэта я ездзіла брата на вакзал сустрэкаць. Студэнт, у Ленінградзе вучыцца. Нешта не прыехаў і тэлеграмы няма...

Рыце падабалася падарожжа на возе, па мяккай, тонкім пяском засыпанай дарозе. На высокім сядзенні яна лёгка пагойдвалася ў такт кабылчынаму бегу, падстаўляла сустрэчнаму ветру паружавелы твар, непрыкметна настройваючыся на звычны яе характару лад захаплення жыццём.

Эх, каб з ёю быў зараз хоць адзін чалавек з выпуску!

— А тут вам лепей злезці. Цераз жыта, хвілін праз дзесяць будзеце ў школе. Мне-б і падкінуць вас недалёка, але мост у нас новы будзеца, дык зараз калена трэба вялікае рабіць.

Рыта падзякавала жанчыне і сцежкай, цераз жыта, пайшла да школы. Замашныя каласы загароджвалі ёй дарогу і тонкімі вусамі казыталі твар, рукі і шыю. Рыта адхіляла іх убок, а яны зноў тапырылі на яе вусы. Яна ціха смяялася, сама добра не ведаючы чаму. Яна была гаражанка і ёй невядома была асалода ад сарванага тугага коласа, расцёртага на далоні. Як смачна, выдзьмуўшы тоненькія шалупаечкі, паспрабаваць на зуб цёплае зерне, напоенае ўсімі жыццёвымі сокамі зямлі!

Жыта скончылася, і сцяжынка выскачыла да неглыбокай канавы ўздоўж дарогі. Па той бок дарогі цягнулася драўляная агарожа, прысады з рабіны і маладых падстрыжаных каштанаў. На ўзгорку, пад адхонам яру, стаяў беларужовы двухпавярховы будынак з вясёлым чарапічным дахам.

Гэта была школа.

Яр скатваўся ўніз маляўніча раскіданымі шапкамі густога нізкарослага кустарніку, недзе далёка выпростаўся і цягнуўся зялёнай паласой невысокага берагу. Там нядаўна адбітай касой блішчэла на сонцы рачная роўнядзь.

Са школьных вокан, відаць, адкрываўся раскошны краявід.

— Прыгожа як! — уголас усклікнула Рыта і ўпэўнена пра сябе адзначыла: «Мне тут спадабаецца».

Адчыніўшы цяжкую чыгунную калітку, яна зайшла на чысты школьны двор. Ад самай каліткі да парадных дзвярэй вяла шырокая, высыпаная жоўтым пяском і абсаджаная маладымі ёлкамі сцежка. «Цікава было-б убачыць гэтыя ёлачкі гадоў праз дваццаць», — узнікла ў Рыты міжвольная думка. На дварэ расло многа дрэў, на клпатліва дагледжаных клумбах гарэлі яркія летнія кветкі. Дзве альтанкі хаваліся ў зеленым вінаграду і хмелю. «Відно, тут паважаюць парадак і любяць прыгожае», — зноў адзначыла пра сябе Рыта.

З-за школы даносіўся характэрны гук: білі па валебольным мячы, ажыўлена, наперабой крычалі, смяяліся.

Не заходзячы ў школу, Рыта накіравалася на галасы. На спар-

тыўнай пляцоўцы гулялі ў валеболь. Каманда была ў поўным сэнсе зборная. Рыта паспела заўважыць, што мяч, паданы высокім танклявым хлопчуком з цемнарусым «боксам», даволі спрытна і ўмела адбіў лысы мужчына ў акулярах, відаць, нехта з настаўнікаў. Былі там і жаночыя сілы, тры-чатыры дзяўчынкі — вучаніцы, як здагадалася Рыта, — і дзве настаўніцы: адна стройная ў летнім светлым плацці і другая ўжо ў гадах, але вельмі рухавая і спрытная: мячы яна брала надзіва прыгожа і ўмела. Рыце, заядлай спартсменцы, пазнаць гэта было няцяжка.

Былі тут і «балельшчыкі». Сярод іх Рыта адразу заўважыла сівагаловую жанчыну ў старамоднай прычосцы з прыгожым і малажавым тварам. На грудзях яе красаваўся значок дэпутата Вярхоўнага Савета СССР. «Дырэктар» — здагадалася Рыта.

— Я бачу, трапіла якраз на матч, — прамовіла з усмешкай Рыта, спыняючыся перад сівой жанчынай. Я новая настаўніца, маю накіраванне ў вашу школу, — чамусьці злёгка пачырванела яна.

— Ну, дык дазвольце вас павіншаваць, — проста і сардэчна ўзнялася ёй насустрач жанчына. — Мы вас, скажу праўдзе, не чакалі. Канікулы ж яшчэ. А як гэта вы пазбавілі сябе адпачынку? — уважліва разглядала яна Рыту, аднак яе погляд не настарожваў, не давіў.

— Прыехала пазнаёміцца, каб адпачываць было спакойна, — проста прызналася Рыта.

— Вось гэта лагічна. Я дырэктар школы. Імя мае Антаніна Пятроўна. А вас як зваць?

— Дзятлава... Маргарыта Раманаўна, — зноў пачырванела Рыта, упершыню называючы сябе так поўна.

— Дык вось, Маргарыта Раманаўна, — нібы не заўважыўшы яе замяшання, прамовіла Антаніна Пятроўна, — давайце, пазнаёмлю вас з нашымі настаўнікамі і вучнямі.

Пакуль Рыта знаёмілася з балельшчыкамі, падышлі і валебольныя, зацікаўленыя з'яўленнем незнаёмкі.

— О, нашага палку прыбыло! — задаволена ўсклікнуў плячысты, крыху мешкаваты хлопец, у летнім спартыўным касцюме. Дарэчы, у мяне і Насця будзе, — весела звярнуўся ён да дырэктара.

— Знаёмцеся, перш за ўсё, Леанід Іванавіч, а наконт Насці размова будзе пазней...

Леанід Іванавіч Зайцаў выкладаў гісторыю ў школе і, як рэкамендавала яго Антаніна Пятроўна, быў мастацкім кіраўніком школьнага драмгуртка. Лысы мужчына ў акулярах прадставіўся Андрэем Ігнатавічам Яравым — хімікам.

Дзяўчына з прыгожым і халаднавата ганарлівым тварам была рэкамендавана, як малады, але вельмі патрабавальны матэматык.

Батанік Зінаіда Аляксандраўна, у якой Рыта адзначыла нядрэннага валебольнага, па-сяброўску шчыра, нібы са старой знаёмай, расцалавалася з Рытай.

Астатнія валебольныя — вучні — скромна стаялі ўбаку.

— А гэта наша маладая гвардыя, — паказала на іх Рыце Антаніна Пятроўна. — Нашы дзесяцікласнікі.

Дзесяцікласнікі, хоць і назвалі іх гвардыяй, крыху сумеліся і адважліва погляд.

Пасля таго, як афіцыйная, а затым і сяброўская частка знаёмства скончылася, Антаніна Пятроўна звярнулася да Рыты Дзятлавай:

— А цяпер вам, Маргарыта Раманаўна, трэба адпачыць з дарогі. Можна было-б адвесці вас у ваш будучы пакой (усе нашы настаўнікі забяспечаны кватэрамі) — але-ж ён пусты...

— Які можа быць адпачынак? Давайце лепш у валеболь гуляць. У нас-жа партыя не скончана, — унёс прапанову энтузіяст Леанід Іванавіч.

Рыта ахвотна згадзілася:

— Я не супроць, калі прымеце.

— Валеболь потым, а зараз адпачынак, — тонам дабрадушнага загаду вынесла рэзалюцыю Антаніна Пятроўна.

— У мяне можна застацца, — прапанавала дзяўчына-матэматык.

— У вас, Тамара Міхайлаўна, цеснавата. А вось у мяне будзе якраз добра.

Рыта зусім падсвядома ўзрадавалася, што ў Тамары Міхайлаўны цеснавата, і весела глянула на Зінаіду Аляксандраўну.

— Вялікае дзякуй. Мне многа месца не спатрэбіцца.

— Ну, тады шагайце, — зноў дабрадушна загадала Антаніна Пятроўна.

Мінула тры дні, і Рыта адправіла дадому пісьмо такога зместу:

«Дарагія мама, тата і бабуля!

Я даехала добра і адчуваю сябе цудоўна. Нават і не марыла, што так усе ўдала складзецца.

Некаторыя абставіны вымушаюць мяне застацца тут не нейкі час.

Па-першае, школьны драматычны гурток рыхтуе да калгасных зажынак камедыю «Пяюць жаваранкі». А ў іх няма Насці. Я дала згоду іграць Насцю.

Па-другое, іх мовавед, маладая настаўніца, вышла замуж і паехала, а я вучні, якія атрымалі заданні на лета, засталіся без дапамогі. Нельга-ж пакінуць іх на другі год. Я напрацую з імі, пакуль вернецца з адпачынку другі школьны мовавед.

Школа мне падабаецца. Месца прыгожае. У калгасным клубе, кажуць, кожны тыдзень дэманструецца новы фільм (я яшчэ, праўда, не бачыла).

Вось бачыш, дарагая мамачка, якімі дарэчнымі былі твае страхі, і як усе добра ўладзілася.

За рэчамі прыеду праз месяц (як-небудзь абыйдуся гэты час тым, што ўзяла з сабой). Маю курсоўку, тата, аддай Ірыне Жукавай, яна вельмі хацела паехаць на экскурсію.

А ты, бабуля, таксама не хварэй і не сумуй па мне. Калі захочаш, я вазьму цябе з сабою. Упэўнена, што мая школа табе спадабаецца.

Моцна цалую ўсіх вас. Ваша Рыта».

Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета паставіў новую оперу Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся». Гэтую оперу кампазітар прысвяціў мужнай барацьбе беларускага народа супроць фашысцкіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Опера напісана па лібрэто П. Броўкі і Е. Рамановіча. Сярод кіраўнікоў пастаноўкі — народная артыстка СССР лаўрэат

Сталінскай прэміі Л. П. Александроўская. Тэатр стварыў высокадэбны патрыятычны спектакль.

Сцэна з оперы Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся». У ролі Алесі Л. П. Александроўская. У ролі Сяргея — артыст Н. Лазараў.

Фото І. Салавейчыка.

Траўнік ГЭТУЮ КНІГУ

РАМАН АБ ГЕРАІЧНАЙ БАРАЦЬБЕ НАРОДА

Сярод твораў беларускай мастацкай прозы, напісаных у апошні час, значнае месца займае раман Піліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах». Ён прысвечаны важнай і цікавай тэме — наказу рэвалюцыйнай барацьбы працоўных былой Заходняй Беларусі за сваё вызваленне з-пад улады польскіх паноў, за ўз'яднанне ў адзінай савецкай беларускай дзяржаве.

Раман гэты — вынік пяцігадовай працы аўтара, неспрэчнага ўдзельніка рэвалюцыйна-вызваленчай барацьбы ў Заходняй Беларусі. І таму, калі чытаеш гэты твор, то верыш, што ўсё напісанае ў ім — праўда, што ўсё гэта — перажытае, бачанае, прачулае, вынашанае на працягу многіх год.

Храналагічна раман ахоплівае сабой увесь перыяд акупацыі заходніх абласцей Беларусі і завяршаецца адлюстраваннем гістарычных вераснёўскіх падзей 1939 года, дум і пачуццяў вызваленых працоўных мас, якія адчулі сябе поўнапраўнымі членамі вялікай савецкай сям'і.

Раман «Сустрэнемся на барыкадах» — творчая ўдача аўтара, лепшае з таго, што напісана ім да гэтага часу. У творы ўдала спалучаюцца гістарычная канкрэтнасць і выразная мастацкая абмалёўка вобразаў, звычайнае, абыдзенае і рамантыка герайчнага змагання.

Сюжэт рамана просты. Ён неспрэчна звязаны з разгортваннем грамадска-палітычных падзей у краіне пасля Рыжскага мірнага дагавора.

Апіраючыся на багаты фактычны матэрыял, у адпаведнасці з праўдай самога жыцця, Піліп Пестрак раскрывае ў рамане асаблівасці рэвалюцыйна-вызваленчага руху ў былой Заходняй Беларусі на ўсіх яго этапах, падкрэслівае ролю Комуністычнай партыі як кіраўніка і арганізатара вызваленчай барацьбы, расказвае аб дзейнасці Грамады і прычыне яе разгрому, выкрывае ганебную сутнасць беларускага нацыяналізма.

Палітычная барацьба і ўзаемаадносіны класавых сіл раскрываюцца аўтарам праз цэлую сістэму мастацкіх вобразаў.

Асноўныя героі рамана — стары піцерскі рабочы, стойкі большэвік Іван Паддубны, удумлівы, тэарэтычна падрыхтаваны работнік партыйнага падполля Андрэй Касцевіч, комсамолка Надзя Харашэвіч ці Вольга, як называлі яе ў мэтах канспірацыі, інструк-

тар ЦК КПЗБ Павел Шахновіч (партыйная клічка «таварыш Васіль») — выпісаны аўтарам любоўна і маляўніча.

Нязломная стойкасць і перакананасць рэвалюцыянераў-падпольшчыкаў, іх штодзённая практычная дзейнасць з'яўляліся яркім адбіткам агульнага настрою працоўных мас, іх гарачага жадання хутчэй з'яднацца з адзінакроўнымі братамі.

Найбольш шырока, у росце і развіцці, раскрываецца ў рамане вобраз Андрэя Касцевіча. Ёсць у ім некаторыя аўтабіяграфічныя рысы, і ў той-жа час гэта тыповы прадстаўнік перадавой рэвалюцыйнай моладзі Заходняй Беларусі таго часу. Разам са сваёй сям'ёй, як і іншыя бежанцы, вяртаецца ён з Паваложжа ў сваю родную заходнебеларускую вёску Запаллянка. Там ён пакінуў светлыя аўдыторыі універсітэта, студэнтаў-сяброў, Веру... А тут сустрэў галечу, голад, разруху, убачыў здзекі паноў і асаднікаў над сялянамі. «Адна карчма была месцам, дзе людзі (быў час) забываліся пра холад і голад у хаце і давалі волю і песням і слязам, — піша аўтар. — Вёска ляжыць у даліне — шэрая, як зношаная да рубцоў сярмага, свеціць рэбрамі абдраных стрэх. Прабіваецца ў ёй па кропельцы жыцця — калі-ж яно станеца, хай не ракою, то хоць ручайнічкай?»

Так думае ў першыя дні свайго прыезду ў родную вёску Андрэй.

Будучы студэнтам універсітэта, Андрэй выходзіў на ўзоры перадавой рускай культуры, успрыняў вялікія ідэі класікаў марксізма-ленінізма, бачыў жыццё ў савецкай краіне, уяўляў сабе далейшыя шляхі яго развіцця. Вядома, што такі чалавек не застаецца пасіўным ва ўмовах панавання акупантаў, ён будзе шукаць і знойдзе шляхі і сродкі барацьбы, шырокую арэну для грамадскай дзейнасці. Самі факты жыцця штурхаюць яго на гэты шлях. Глыбокае абурэнне выклікае ў душы Андрэя справа графа Ельскага над суседзямі Дзям'янам Гораглядам за тое, што той ссек пару сасёнак у яго лесе. І пазней, працуючы на лесазильным заводзе, ён бачыць і адчувае на ўласным вопыце жахлівыя ўмовы жыцця працоўных людзей горада і вёскі пад уладай польскіх паноў.

Тут, на заводзе, Андрэй робіць першыя крокі ў арганізаванай рэвалюцыйнай барацьбе, знаёміцца з прафесійна-нальным рэвалюцыянерам Іванам Паддубным, і потым усю сваю энергію аддае змаганню.

Сустрэкаючыся з такімі людзьмі, як Паддубны, як таварыш Васіль, Андрэй Касцевіч расце палітычна, набывае багаты вопыт падпольнага работніка, загартоўвае характар. Ён вызнаў усе нягоды небяспечнага суролага жыцця рэвалюцыянера-падпольшчыка, дванаццаць гадоў правёў у панскіх турмах, пераносіў катаванні і галадоўкі, цвёрда верачы ў светлы дзень вызвалення. «Далёкімі ўжо здаюцца тыя часы, —

гаворыць Піліп Пестрак ва ўступе да кнігі. — Але, як зачынеш вочы, дык бачыш пясчаныя шляхі і дарогі, якімі некалі ішла наша моладзь, закаваная ў кайданы, пад канвоем наймітаў Пілсудскага ў сінх мундзірах, у шапках з арламі. Над галавамі мігцелі толькі штыкі і штыкі... Было гэта ў кожную пару — увосень, узімку, вясною, было і летам, калі навокал калыхалася дасцяваючае жыта на бедных палосках і пры дарозе цвілі васількі... Душа перапаўнялася гневамі і бунтамі, жалем і помстай. А пасля былі пакуты ў дыфензівах (ахранках) — этапы і этапы, турмы і турмы. Хто перажыў падобнае, той гэтага ніколі не забудзе».

Андрэй Касцевіч паўстае са старонак рамана як жывы чалавек, ідэйны, багаты інтэлектуальна, пяшчотны і ўважлівы сын, глыбокі ў дружбе і каханні.

Цёпла і паэтычна расказвае аўтар аб дзейнасці Вольгі (Надзі), маладой падпольшчыцы з бяспстрым сэрцам барацьбіта. Яна, як і Андрэй, любіць свой народ, верыць у яго будучыню і дзеля яе мужна пераносіць пакуты і катаванні, папаўшы ў турму. Вольга — страсны прамоўца, агітатар. Яна вядзе вялікую выхаваўчую работу сярод насельніцтва, умела выкарыстоўваючы абстаноўку і настроі мас. У яе асобе з'ядналася ў адно мужнасць, гордасць, пяшчотнасць і характэр.

Раман «Сустрэнемся на барыкадах» — патрыятычны твор. Асноўная яго ідэя — ідэя барацьбы за савецкую бацькаўшчыну, за ўз'яднанне. Савецкі Саюз, весткі аб якім даходзілі праз драты і межы, быў светачам, маяком у барацьбе народа заходніх абласцей Беларусі за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Глыбокія сувязі былой Заходняй Беларусі ў асобе яе лепшых прадстаўнікоў з савецкай краінай, з яе культурай, з усім яе духоўным жыццём раскрыты ў рамане глыбока і паслядоўна. Паказаны ў рамане таксама глыбокія сувязі беларусаў з польскім працоўным народам, з яго дэмакратычнай культурай і вуснай паэтычнай творчасцю. Гэтыя сувязі раскрываюцца праз увядзенне польскай народнай песні, якую любяць і разумеюць беларусы, праз адносіны аднаго з галоўных герояў, Андрэя Касцевіча, да культурных і гістарычных помнікаў, якія ён бачыць у Варшаве. Акрамя ўсяго гэтага, у рамане выведзены вобраз польскага рабочага Вацлава Санкоўскага, як сімвал дружбы паміж працоўным беларускім і польскім народамі ў іх барацьбе супроць агульнага ворага — польскіх паноў і магнатаў.

Не ўсе часткі ў рамане Піліпа Пестрака чытаюцца аднолькава з захапленнем, не ўсе вобразы дастаткова поўна абмалёваны (Сцяпан Каваль і Сава Санкоўскі пазней амаль што зусім знікаюць са старонак рамана). Але агульнае ўражанне ад твора добрае, радаснае.

М. БАРСТОК,
кандыдат філалагічных навук.

БОЛЬШ УВАГІ ДЗІЦЯЧЫМ САДАМ І ЯСЛЯМ

У ПРЫЁМНЫЯ дні ў кабінёце намесніка старшыні выканкома Фрунзенскага райсовета дэпутатаў працоўных т. Пармона можна часта сустрэць грамадзянку С. Драздовіч. Тав. Пармон прызваіўся да яе наведванняў і, не чакаючы пытання, заяўляе:

— Месц няма, зайдзіце ў наступны раз.

Але і ў наступны раз паўтараецца тое-ж:

— Дзіця ваша не можам прыняць у сад. Зайдзіце праз тыдзень.

І маці-адзіночка С. Драздовіч літаральна абівае парогі і ў райвыканкоме, і ў райана, але ўсе адмаўляюцца прыняць яе дзіця ў дзіцячы сад.

Прыклад з С. Драздовіч не адзінакавы. У Мінску выключна вострая патрэба ў дзіцячых садах і яслях. У аддзелах народнай асветы і аховы здароўя ляжаць сотні заяў ад маці-работніц і служачых, якія хочуць выходзіць сваіх дзяцей у дзіцячых садах і яслях.

У нашай краіне з года ў год павышаецца нараджальнасць. За апошнія тры гады чысты прырост насельніцтва СССР склаў 9 мільёнаў 500 тысяч чалавек.

Совецкі народ, партыя і ўрад любяць дзетвару. Краіна будзе для іх светлыя школы, палацы, рыхтуе ўрачоў, педагогаў.

Велізарныя сродкі адпускае савецкі ўрад на ўтрыманне дзіцячых устаноў. У нашай рэспубліцы ёсць узорныя дзіцячыя сады і яслі. Добрыя ўмовы для малых створаны на Віцебскім дыванова-плюшавым камбінаце, на аўтамабільным і трактарным заводах Мінска, на Мінскай абутковай фабрыцы імя Кагановіча. На жаль, не ўсюды так абстаіць справа. У нас ёсць яшчэ такія кіраўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў, якія не разумеюць усёй важнасці расшырэння і будаўніцтва дзіцячых устаноў.

У Мінску за апошнія гады выраслі дзесяткі вялікіх прыгожых будынкаў. Плошча многіх з іх перавышае 1500 квадратных метраў. У гэтых будынках павінны быць адкрыты ўстановы для дашкольнікаў. Павінны быць, але іх няма!

Горсовет мяркуе, што на праспекце імя Сталіна немэтазгодна адкрываць дзіцячыя ўстановы з-за вялікага руху і шуму. Абяцана было адкрыць роўназначныя памяшканні ў прылягаючых вуліцах. Але абяцанне так і засталася абяцаннем.

Як відаць, кіраўнікі горсовета лічаць малаважнай справай будаўніцтва і расшырэнне дзіцячых устаноў. Чым-жа іншым вытлумачыць, што ў сталіцы Беларусі ўсяго толькі 45 процантаў даваеннай сеткі дзіцячых устаноў. Дзіцячыя сады і яслі ў большасці перапоўнены. У дзіцячым садзе № 3 замест 75 дашкольнікаў выходзіць 110, у дзіцячым садзе № 92 замест 200 — 240 і г. д.

Горсовет ведае аб вострай патрэбе ў дзіцячых садах і яслях, аб павольным будаўніцтве іх, але мер не прымае. Ён нават не дабіваецца, каб былі вызвалены ад жыхароў даваенныя будынкі дзіцячых устаноў. Жыхары ўсё яшчэ займаюць палавіну будынка дзіцячага сада № 2 па вул. Чырвонаармейскай, хоць у 1950 годзе вынесена рашэнне аслабіць дом.

Будынак дзіцячага сада па вул. Сляпянскай таксама не вернуты дзецям. Яшчэ два гады таму назад прэзідыум Акадэміі навук БССР і Міністэрства гандлю абавязаны былі аслабіць памяшканні дзетсадоў па вул. Пушкіна і па вул. Клара Цэткін, але ўсё застаецца паранейшаму.

Дрэнна клапаціцца аб дзецях сваіх работніц і служачых кіраўнікі такіх буйных прадпрыемстваў сталіцы, як друкарня імя Сталіна, фабрыка імя Крупскай, «Комунарка» і інш.

ПЕРШАЯ ПЕРАМОГА

Ніл ГІЛЕВІЧ

Белакудрай неўгамоннай Олі
Сёння роўна годзік — і не болей.
Многа выпадзе ёй шчасця мець,
Ідучы ў жыцці шляхамі яснымі.
А пакуль што трэба адалець
Хоць адзін аршын нагамі ўласнымі.
Абступіла Олю ўся сям'я.

Маці рукі працягнула дужыя:

— Ну, хадзі, крывіначка мая!

— Ну, смялей, — утараць сёстры
дружныя.

І нязведанае пачуццё

Перажыта — кончыліся ўводзіны:

Першы крок уласны у жыццё,

Насустрэчу будучыні прайдзены.

Маці пеціць Олю на руках —

Гэткай шчаснай з роду не была яна:

З перамогай, любая дачка!

З перамогай, Ольга Нікалаеўна!

Маці-работніцы друкарні імя Сталіна некалькі год чакаюць дзіцячага сада. Дырэктар друкарні т. Вержбаловіч абавязан быў пабудаваць у 1951—1952 г. дзіцячы сад на 125 месц, але будаўніцтва яшчэ не пачыналася.

У горадзе сёлета павінна быць пабудавана адзінаццаць дзетсадоў і пяць яслей. Будаўніцтва многіх з іх, як і ў мінулыя гады вядзецца марудна. Некаторыя здаюцца з вялікімі недаробкамі. Па вул. Каменнай дзіцячы сад гарана павінен быў адкрыцца яшчэ ў снежні мінулага года. «Галоўмінскбуд» сарваў усе тэрміны будаўніцтва. Унутраная аддзелка вядзецца неахайна: падлога заслана шурпатымі дошкамі, плінтусы адыходзяць ад сцен на 3—4 см.

Яшчэ ў лістападзе мінулага года па вул. Гвардзейскай павінен быў адкрыцца дзіцячы сад завода кацельна-радыятарнага абсталявання. Упраўляючы будтрэста № 29 т. Сапракоў не спяшаецца з заканчэннем дома.

Дзіцячыя яслі пры фабрыцы «Комунарка» павінны былі адкрыцца да 1 верасня мінулага года. Нельга паручыцца, што Белхарчбудтрэст (упраўляючы т. Воранаў) закончыць іх к верасню гэтага года. Асігнаваныя на будаўніцтва сродкі не выкарыстаны, у выніку з рахунка фабрыкі «Комунарка» знята ў мінулым годзе 200 тысяч рублёў.

Даўно ўжо будуюцца дзіцячы сад прамашчадкасы. Будаўнічая арганізацыя Белпромсовета несур'ёзна аднеслася да справы. Начальнік будканторы т. Гладкі і прэзідыум Белпромсовета амаль спынілі ўсе работы. У доме яшчэ не пакладзена падлога, не зашклёны вокны, не атынкаваны сцены. З сродкаў, асігнаваных на гэтае будаўніцтва, асвоена менш паловы.

Партыя і ўрад адпускаюць вялікія сумы, а нядбайныя гаспадары не выкарыстоўваюць іх. У дырэктывах XIX з'езда партыі па пяцігадоваму плану сказана, што колькасць месц у дзіцячых садах будзе павялічана на 40 процантаў, а ў дзіцячых яслях на 20 процантаў.

Калі адзначаныя вышэй будаўнікі, дырэктары прадпрыемстваў і ўстаноў, старшыня горвыканкома т. Длугашэўскі не змяняць сваіх адносін да будаўніцтва дзіцячых устаноў, яны не выканаюць дырэктыў XIX з'езда партыі аб павелічэнні месц у дзіцячых садах і яслях.

Н. ПІГУЗАВА

Мама, пачытай!

МАКСІМ ТАНК

Ехаў бай

— Ехаў казачнік Бай

Цераз сёлы і гай.

Баіць ці не? —

— Бай!

— Ён пытаўся ў мяне:

— Што даць дзецям у сне? —

Баіць ці не?

— Бай!

— Я прасіў: дзецям дай

Казку-песеньку, Бай!

Баіць ці не?

— Бай!

— Казку, — кажа, — я дам,

Толькі выберу сам. —

Баіць ці не?

— Бай!

— А найлепшую з іх

Дам для самых малых. —

Баіць ці не?

— Бай!

— Тым, хто любіць мяне

І хто першы засне. —

Баіць ці не?

— Не!

Асаблівасці дзіцячага арганізма

Прафесар Г. Н. СПЕРАНСКИ

ДЗІЦЯ нарадзілася... Чуваць яго першы крык, і сэрца маці сціскаецца ад радасці: дзіця пачало дыхаць, яно пачало жыць.

Яно ўступае ў жыццё даволі бездапаможным. Пасля існавання ва ўтробе маці яно павінна прыстасавацца да самастойнага існавання, асвойцца са знешнім светам. Яго цельца адрозніваецца ад цела дарослага не толькі размерам і вагой. Арганізм маленькага дзіцяці мае свае асаблівасці. Кожная маці павінна іх ведаць і ўлічваць пры доглядзе за дзіцём.

Скура нованароджанага дзіцяці надзвычай тонкая і далікатная. Грубае абціранне або нават жорсткі рубец на пялёнцы могуць вельмі лёгка падрапаць або параніць яе.

У дзяцей першага месяца жыцця вельмі мяккія і гібкія **косці**. Толькі паступова яны зацвердзяюць. Хрыбетнік складаецца амаль увесь з храшча, і ён захоўвае тое сагнутае становішча, якое было ў дзіцяці ва ўтробе маці. Паступова пры ляжанні на роўнай пасцелі хрыбетнік распрамляецца.

Грудная клетка дзіцяці бочкападобная, таму яна мала расшыраецца пры дыханні. Дзіця дышае неглыбока і няроўна. Малейшае ўзбуджэнне выклікае ўчащанае дыханне. Дыхальныя шляхі — нос, носаглотка, гартань, дыхальнае горла, бронхі — яшчэ не зусім развітыя, яны вельмі вузкія. Калі вы ўлічыце форму грудной клеткі дзіцяці, слабасць дыхальных мышцаў, вы зразумеете, як небяспечны для яго захворванні органаў дыхання, напрыклад, бронхіт, запаленне лёгкіх. Нават просты насмарк з'яўляецца для малога цяжкім захворваннем, таму што заложаны нос не дае дзіцяці магчымасці сасаць і яно пачынае худзець і слабець. Больш 40 процантаў дзяцей, якія паміраюць на першым годзе жыцця, гіне ад запалення лёгкіх.

Дзіця заўсёды мае патрэбу ў чыстым, свежым паветры. Пыл, трапляючы ў дыхальныя органы дзіцяці, асядае на слізистай абалонцы, выклікае яе раздражэнне і нават запаленне, таму што часта змяшчае хваробатворчыя мікробы. Патрэбнасць у кіслародзе ў дзіцяці настолькі вялікая, што яно за суткі прапускае праз свае маленькія лёгкія параўнаўча больш паветра, чым дарослы. Вось таму так важна, каб дзіця дышала чыстым паветрам. Трэба як мага часцей праветрываць пакой, у якім знаходзіцца дзіця, трымаць яго як мага больш на адкрытым паветры.

Сэрца маленькага дзіцяці таксама працуе не так, як сэрца дарослага. Усёй работай чалавечага арганізма, у тым ліку і работай сэрца, кіруе нервовая сістэма. У дзіцяці яна развіта яшчэ недастаткова, і таму сэрца яго часта працуе не так правільна, як у старэйшых, хоць дзіця можа быць зусім здравым. Паступова гэтыя няправільнасці праходзяць.

Кроў дзіцяці па саставу мала адрозніваецца ад крыві дарослага. Але састаў гэты няўстойлівы. Ён хутка мяняецца пад уплывам захворванняў, але затое хутка і аднаўляецца пры папраўцы. На саставе крыві адбіваюцца недахоп свежага паветра, дрэннае харчаванне, гарачыня і г. д. Даросламу чалавеку яда патрэбна галоўным чынам на пакрыццё расходаў арганізма. Дзіця-ж расце, і яда павінна даваць яму таксама матэрыял на пабудову новых тканак.

Страўнік і кішэчнік груднога дзіцяці адрозніваецца ад органаў стрававання не толькі дарослага чалавека, але і дзіцяці старэй года. Органы стрававання груднога дзіцяці прыстасаваны да засваення вадкай яды, яны не здольны пераварваць цвёрдую яду, таму ядой дзіцяці служыць малако маці. Грудное дзіця ў першыя месяцы жыцця выдзяляе вельмі мала сліны. Сліна патрэбна для апрацоўкі крухмалістай яды (хлеб, бульба і інш.), а для малака гэтага не трэба, таму што ў малаку крухмалу няма. Вялікае выдзяленне сліны пачынаецца пасля 4—5 месяцаў і прыкармліваць дзіця трэба не раней, чым ва ўзросце 5—6 месяцаў.

Мышцы страўніка ў груднога дзіцяці развіты слаба, недаразвіта таксама і нервовая сістэма, якая загадвае рухамі страўніка. Таму дзіця часта зрыгвае малако. Калі дзіця зрыгвае толькі лішняе малако, гэта яшчэ не дрэнна. Але часам з-за зрыгвання яно пазбаўляецца неабходнай яды. Таму, калі дзіця зрыгвае часта, трэба сачыць за яго вагой. Калі вага ўбывае, неабходна параіцца з урачом кансультацыі.

У здаровых дзяцей зрыгванні звычайна праходзяць самі па сабе пасля трох месяцаў.

Калі дзіцяці споўніцца поўгода, пачынаюць праразацца **зубы**. Калі зубы не паказваюцца да 9—10 месяцаў, то трэба думаць, што са здароўем дзіцяці не ўсё добра. Значнае спазненне праразання зубоў або праразанне іх не ў звычайным парадку (напрыклад, паяўленне малых карэнных да таго, пакуль вышлі ўсе разцы) указвае на рахіт або на іншае захворванне. Да года жыцця ў дзіцяці павінна быць ужо 6—8 зубоў. Астатнія малочныя зубы — клыкі, малыя і вялікія карэнныя — праразаюцца ў канцы другога або ў пачатку трэцяга года.

Праразанне зубоў звычайна праходзіць без усякіх хваравітых з'яў. Прыпісваць павышэнне тэмпературы, кашаль, панос паяўленню зубоў — шкодна прадраассудак. Прыпісваючы гэтыя захворванні праразанню зубоў, бацькі не звяртаюць на іх увагі і часта запускаюць сур'ёзную хваробу, якая не мае ніякіх адносін да зубоў. Калі ў час праразання зубоў у дзіцяці пачынаецца запаленне поласці рота, то гэта бывае ад дрэннага догляду за ім, а не ад праразання зубоў. Малочныя зубы праразаюцца на

працягу паўтара год. За гэты час дзіця можа перанесці шмат усякіх захворванняў, але ўсё-ж зубы тут не пры чым.

У дарослага чалавека кішкі ў 4 разы даўжэй яго росту, а ў дзіцяці — у 6 раз. Такая адносна вялікая даўжыня кішэчнага канала тлумачыцца тым, што дзіцяці трэба параўнаўча больш яды, чым даросламу чалавеку, калі разлічыць колькасць яды на кілаграм вагі. Па той-жа прычыне ў дзіцяці параўнаўча вялікая **печань**. Праз яе праходзіць уся спажыва, якая ўсасалася з кішэчніка. Тут затрымліваюцца і абясшкджваюцца шкодныя для арганізма вяршчэствы, а карысныя паступаюць у агульны ток крыві і разносяцца па ўсім целе.

У дарослага чалавека **тэмпература** цела звычайна не залежыць ад тэмпературы навакольнага паветра. Калі горача, дарослы чалавек дышае часцей, скура яго чырванее, г. зн. крывяносныя сасуды расшыраюцца, праз іх працякае большая колькасць крыві, якая і ахалоджваецца больш. Выступае пот, які, выпараючыся, ахалоджвае цела. Дзякуючы гэтаму тэмпература цела не мяняецца, не гледзячы на змяненні тэмпературы паветра. Арганізм маленькага дзіцяці яшчэ не можа так хутка прыстасоўвацца да рэзкіх ваганняў тэмпературы навакольнага асяроддзя; яго лёгка перагрэць або застудзіць. Дастаткова патрымаць дзіця доўга на сонцы, ля напаленай печы або занадта цёпла ўхутаць, каб тэмпература ў яго павысілася. Вопытамі даказана, што калі ўкрыць дзіця адной толькі коўдрай, то тэмпература цела можа павысіцца на цэлы градус, хоць дзіця зусім здаровае.

Гэтак-жа лёгка дзіця застудзіць. Чым менш дзіця, тым менш яно здольна рэгуляваць тэмпературу свайго цела. Асабліва лёгка пераграваюцца і застуджваюцца неданашаныя дзеці.

Пераграванне і застуджанне вельмі шкодна для дзіцяці і робяць схільным яго да розных захворванняў. Таму трэба адзяваць яго згодна тэмпературы знешняга паветра — не надта лёгка і не надта цёпла.

Ёсць у дзіцячага арганізма яшчэ адна рыса, якая рэзка адрознівае яго ад арганізма дарослага. Гэта — яго яшчэ параўнаўча слабая **супраціўляемасць у адносінах заразных захворванняў**.

Вакол нас — у паветры, у вадзе, у ежы і г. д. — знаходзіцца мноства мікробаў. Яны настолькі малыя, што мы не можам іх бачыць простым вокам, іх можна бачыць толькі з дапамогай мікраскопа. Шмат мікробаў ёсць на нашай скуры, на слізистых абалонках, у кішэчніку і ў дыхальных шляхах. Некаторыя віды мікробаў вельмі небяспечныя, яны могуць выклікаць цяжкія захворванні, калі трапяць у наш арганізм. Але арганізм не безабаронны супроць гэтых небяспечных мікробаў. Мікробы выдзяляюць яды (таксіны), а арганізм выпрацоўвае проціяддзі (антытаксіны). Гэтыя проціяддзі паралізуюць шкоднае дзеянне

не мікробаў. У крыві чалавека ёсць белыя крывяныя шарыкі (лейкацыты), якія паглынаюць мікробаў. Таму чалавек застаецца здаровым нават тады, калі ў арганізм пранікае некаторая колькасць хваробатворных мікробаў.

Арганізм маленькага дзіцяці, якое толькі што нарадзілася, яшчэ мала прыстасаваны да барацьбы з мікробамі. Толькі паступова ў арганізме дзіцяці выпрацоўваюцца ахоўныя ўласцівасці. Але спачатку дзіця амаль безабаронна супроць мікробаў, і таму яно больш падвергнута ўсякім заразным захворванням.

Вось чаму так важна трымаць дзіця ў чыстаце. Трэба старацца, каб дзіця заўсёды дыхала чыстым паветрам. Цела дзіцяці, яго адзенне, пасцель, цацкі, плацце і рукі маці або даглядаючых асоб, пасуда і яда — усе павінны быць бездакорна чыстым.

Неабходна ўсяляк ахоўваць скуру дзі-

цяці ад раненняў і ад забрудненняў, часцей купаць і падмываць дзіця. Скуру лепш не выціраць, а абсушваць, каб не выклікаць раненняў, якія садзейнічаюць пранікненню мікробаў у арганізм дзіцяці; не трэба таксама праціраць дзіцяці рот.

Дзейнасць усіх органаў і тканак арганізма рэгулюецца **нервовай сістэмай**, галаўным мозгам, які ў раннім дзіцячым узросце яшчэ знаходзіцца ў перыядзе развіцця; яно адбываецца паступова і параўнаўча хутка на першым годзе жыцця. З навакольнага асяроддзя і ад унутраных органаў мозг дзіцяці атрымлівае праз органы пачуццяў адпаведныя раздражненні — сігналы — і адказвае на гэта ўзмацненнем або аслабленнем дзейнасці органаў: узмоцненым рухам, выдзяленнем стрававальных сокаў, участаным дыханнем, плачам і г. д. Чым больш развіваецца мозг, тым дакладней і лепш ён адказвае на гэтыя раз-

дражненні. Толькі таму, што дзіця не можа яшчэ многага зрабіць само, яно патрабуе асабліва стараннага догляду да таго часу, пакуль не падрасце і пакуль не ўдасканаліцца яго мозг.

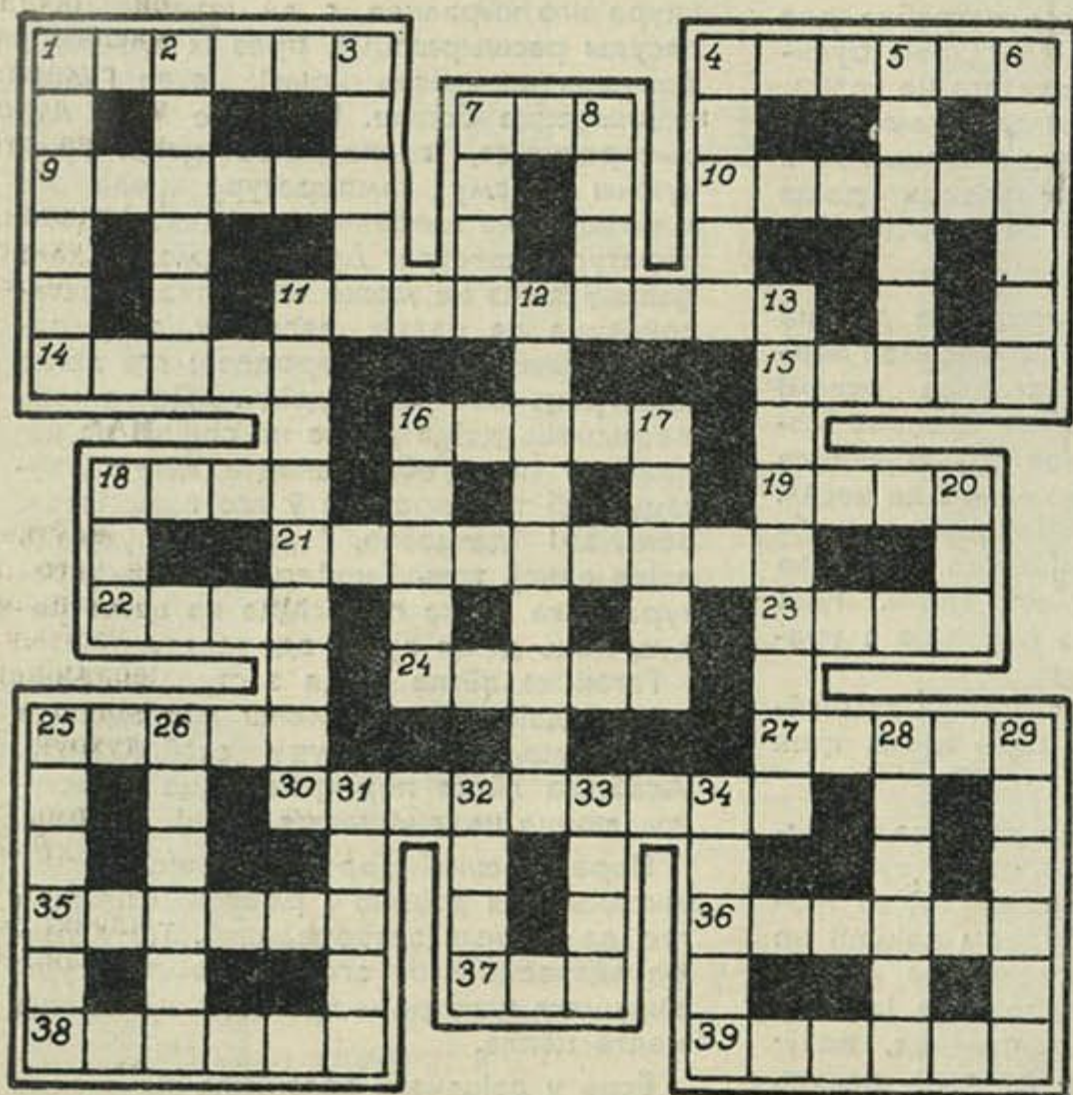
Ужо на працягу першага года жыцця арганізм дзіцяці перацярпяе вельмі вялікія змяненні. Паступова ён усё больш прыстасоўваецца да існавання і выпрацоўвае ў сабе тыя-ж якасці, што і арганізм дарослага чалавека.

Каб вырасціць здаровае дзіця, кожная маці павінна навучыцца правільна даглядаць яго. Усе неабходныя парады маці можа атрымаць у патранажнай сястры і ўрача дзіцячай кансультацыі.

У нашай краіне ў дапамогу маці ёсць шмат дзіцячых устаноў: яслі, поліклінікі, дзіцячыя кансультацыі. Усе гэтыя установы дапамагаюць маці вырасціць здаровае і моцнае дзіця.

(3 кнігі «Бацькам аб дзецях»).

КРАСВОРД

Па гарызанталі:

1. Від спаборніцтваў па лыжах. 4. Прыгожая птушка.
7. Мера даўжыні. 9. Складныя акуляры. 10. Карняплод.
11. Горад, у якім упершыню сустрэліся Ленін і Сталін.
14. Дыпламатычны прадстаўнік. 15. Атрутны газ. 16. Кандытарскі выраб. 18. Харчовы прадукт з фруктаў. 19. Кармавая расліна. 21. Літаратурная ігра. 22. Валакністая расліна. 23. Будыйскі манах. 24. Хвароба. 25. Дзяржава ў Азіі. 27. Тонкая тканіна. 30. Апартаментычная плынь у рабочым руху. 35. Абрыс. 36. Сістэма ведаў. 37. Частка твару. 38. Атрутная матэрыя, прадукт дзейнасці некаторых бактэрый. 39. Сталіца народна-дэмакратычнай рэспублікі.

Па вертыкалі:

1. Рыба. 2. Крейсер, які прыняў удзел у штурме Зімовага палаца. 3. Пчала. 4. Горы ў Азіі. 5. Прамоўца. 6. Пазнейшая эпоха каменнага века. 7. Зала чакання ў тэатры. 8. Паліва. 11. Апарат для далёкага бачання. 12. Тэлескоп. 13. Упадніцкая плынь у літаратуры канца XIX стагоддзя. 16. Гуталін. 17. Веснавыя ўсходы збожжа. 18. Гарачыня. 20. Парода папугаў. 25. Драпежная птушка. 26. Прыналежнасць туалету. 28. Кароткі змест твору. 29. Расліны для пасадкі. 31. Палатно для паказу кінокарцін. 32. Народны пясняр у казахаў. 33. Планета. 34. Вышэйшы пункт нябеснай сферы.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 1 ЧАСОПІСА

Па гарызанталі:

1. Аліска. 4. Графік. 7. Поліс. 8. Лявон. 10. Крот. 11. Сала. 13. Будаўніцтва. 18. Голуб. 19. Нарыс. 20. Імгла. 21. Лато. 23. Круг. 25. Суткі. 26. Мак. 28. Нафта. 29. Яечня. 30. «Іскра». 31. Макет. 32. Чай. 34. Вобла. 36. Эпас. 38. Гама. 39. Тупік. 41. Аліфа. 42. Набор. 44. Рэдагаванне. 49. Сцяг. 51. Ялта. 52. Крыло. 53. Агонь. 54. Бондар. 55. Засада.

Па вертыкалі:

1. Асот. 2. Сусед. 3. Актыў. 4. Гуслі. 5. Атлёт. 6. Крос. 7. Попел. 9. «Набег». 10. Калгас. 12. Адвага. 13. Бібліятэкар. 14. Акно. 15. Норма. 16. Ціск. 17. Асігнаванне. 22. Тачка. 24. Рыкша. 26. Мяч. 27. Кій. 31. Матрос. 33. Асіна. 35. Абраз. 37. Сава. 38. Гара. 40. Паляк. 43. Брыль. 45. Дрозд. 46. Гонар. 47. Выраз. 48. Нюанс. 50. Граб. 51. «Янка».

На першай старонцы вкладки: Ля карты Радзімы. Студэнты-дыпламанты Беларускага політэхнічнага інстытута імя І. В. Сталіна знаёмяцца па карце з месцамі сваёй будучай работы. Злева направа: Галіна Карзенка, Тамара Данцова, Раіса Драздова.

Каляровае фото А. Дзіглава

На чацвертай старонцы вкладки: «Вясна».

Фотаэцюд І. Пікмана

Кур'яны

САЛАТ З СЕЛЯДЦОМ

Ачышчаны селядзец нарэзаць кавалачкамі, а гародніну і яблыкі — тонкімі лустачкамі. Прыгатаваць соус; для гэтага жаўток зваранага ўкрутую яйка расцерці з соллю, гарчыцай і маслам, прычым масла трэба падліваць невялікімі порцыямі, каб соус атрымаўся густы. Потым дадаць воцат. Перад падачай на стол нарэзаныя прадукты змяшаць з соусам і дробна нарэзанай цыбуляй і зеленню пятрушкі або ўкропам. Салат пакласці ў салатнік і ўпрыгожыць лустачкамі буракоў, селядцом і яечным бялком.

На адзін невялікі селядзец — 2 шт. вараанай бульбы, 1 яблык, 1 салёны гурок, 1 галоўку цыбулі, 1 вараны бурак, 1—2 яйкі, 3 ст. лыжкі расліннага масла, 2 ст. лыжкі воцату, 1 чайную лыжку гарчыцы.

СТУДЗЕНЬ ЦЯЛЯЧЫ

Абвараныя цялячыя ножкі выцерці насуха ручніком і нацерці мукой, пасля апаліць тыя месцы, дзе засталася шэрсць. Ножкі разрэзаць удоўж, аддзяліць мякаць ад касці, прамыць, скласці ў каструлю, разрубіўшы косці на некалькі частак, заліць халоднай вадой вышэй узроўню ножа на 4—5 см, дадаць на 4 ножкі 2 морквы, 1 пятрушку, 2 цыбуліны, 2—3 лаўровыя лісцікі, крыху перцу і варыць на слабым агні 3—4 гадзіны. Пасля сканчэння варкі зняць з паверхні тлушч, удаліць карэнні, цыбу-

лю, лаўровы ліст, мякаць аддзяліць ад касцей, парубіць яе або прапусціць праз мясарубку. Косці пакласці назад у бульён і варыць, пакуль застанеца 5—6 шклянак бульёну. Затым бульён працадзіць, змяшаць з мясам, пасаліць па смаку, разліць у формы, перакладаючы студзень кружочкамі вараных яек у два-тры рады, і астудзіць. Да студзеню падаць смятанні соус з хрэнам, гарчыцу, хрэн з воцатам, хрэн цёрты сухі, а таксама зялёную салату, запраўленую смятанай з воцатам, і гуркі.

Такім-жа спосабам можна прыгатаваць студзень са свіных ножаў або свіной галоўкі. У апошнім выпадку ў бульён трэба дадаць 5—7 г жалаціну.

На 4 цялячыя ножкі — 5—6 яек, 2 морквы, 2 галоўкі цыбулі, 1 пятрушку.

ТРАСКА З БУЛЬБАЙ І ЦЫБУЛЯЙ

Ачышчаную, прамытую і нарэзаную тонкімі лустачкамі цыбулю злёгка падсмажыць у масле на патэльні. На гэтую-ж патэльню пакласці падрыхтаваныя і пасоленыя кавалкі рыбы, пакрыць лустачкамі памідораў, падліць 3—4 ст. лыжкі вады, пасыпаць памідоры соллю і перцам і пакласці вакол рыбы кружочкі смажанай бульбы. Зверху паліць маслам, накрыць патэльню крышкай і паставіць у духоўку на 20—30 хвілін. Пры падачы на стол пасыпаць дробна нарэзанай зеленню пятрушкі і паліць воцатам.

Такім-жа спосабам вараць камбалу, шчупака, вусача, вугра.

На 750 г рыбы — 2 галоўкі цыбулі, 800 г бульбы, 300 г памідораў, 1 ст. лыжку воцату, 4 ст. лыжкі масла.

Заўвага. Салёная траска вельмі добра адмочваецца ў вадзе, добра аддаючы соль.

Спецыфічны пах траскі лёгка ўдаляецца шляхам кароткачасовага вытрымлівання рыбы ў сталовым воцаце.

ЯЛАВІЧЫНА У СУХАРАХ (РОМШТЭКС)

Мяса (тонкі або тоўсты край) абмыць, ачысціць ад сухажылляў, нарэзаць парцыённымі кавалкамі і адбіць цяпкай. Адбітыя кавалкі мяса пасыпаць соллю і перцам, змажыць ва ўзбітым яйку і абваляць у сухарах з абодвух бакоў. Пасля

гэтага мяса пакласці на моцна разагрэтую патэльню з маслам і смажыць да поўнай гатоўнасці (10—12 хвілін).

На гарнір падаць смажаную бульбу і вараныя, запраўленыя маслам, зялёны гарошак, кукурузу і моркву, нарэзаную долькамі. Паліць ромштэкс маслам.

МАКАРОНІК АБО ЛАПШОУНІК З ТВОРАГАМ

Зварыць макароны або лапшу і змяшаць з сырымі яйкамі, соллю і цукрам. Твораг працерці скрозь сіта або прапусціць праз мясарубку, добра змяшаць яго з макаронамі або лапшой, пакласці на патэльню, падмазаную маслам, разраўняць, зверху пасыпаць сухарамі, спырснуць маслам і запякаць у духоўцы 15—20 хвілін. Пры падачы на стол пасыпаць зверху цукрам.

На 250 г макарон — 2 яйкі, 1 шклянку творагу, па 2 ст. лыжкі цукру і сухароў, 1/2 чайнай лыжкі солі, 1 ст. лыжку масла.

БІСКВІТНАЕ ПІРОЖНАЕ НА СМЯТАНЕ

Цукар расцерці з яечнымі жаўткамі дабяла, дадаць ваніль, пасля чаго пакласці смятану, перамяшаць, дадаць мукі, а затым і яечныя бялкі, узбітыя ў пену, усё гэта асцярожна перамяшаць, цеста пераліць у форму, змазаную маслам, і паставіць у негарачую духоўку на 20—25 хвілін для выпечкі.

Гатовы бісквіт выкласці з формы на блюда з сурвэткай і пасыпаць цукровай пудрай.

На 2 шклянкі мукі — 1 1/2 шклянкі смятаны, 6 яек, 1 шклянку цукру, ваніль.

КРЭМ СЛІВАЧНЫ

Цукар расцерці з яйкамі, дадаць малако і, памешваючы, праварыць сумесь на агні да закіпання. Пасля гэтага сумесь зняць з агню і астудзіць. Асобна выбіць масла дабяла і, працягваючы выбіваць, дадаваць да масла астуджаную сумесь. У крэм дадаць ваніль або лікёр.

На 200 г несалёнага масла — 1/2 шклянкі малака, 1 шклянку цукру, 1 яйка, 1/4 парашка ваніліну або 2—3 ст. лыжкі лікёру.

Адказны рэдактар: А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 04770 Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.
Друкарня імя Сталіна. Мінск. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 35.000 экз. Зак. 256.

Падпісана да друку 16/IV-53 г.
Цана 1 р. 50 к.

Да гэтага нумара прыкладаецца выкрайка.

1964 г.

